

ԼՐԵՆԵԿԱԶ

ԲԱՍՄԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՍԲԱԿԱՆ

377 ՏԱՐԻ

1907

ՉՄԱՑԻՍ ԹԻԻ 18

ԽՄԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԵՆ

Ա. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

ԻԶՄԻՐ

MAHASEGIAN & SONS

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ն. Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ	Ի նչ է Հակակո. Պաքարը	433
Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ	Ողբալի Կորուստը	440
Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ	Բաց Նամակ առ Արքիար	443
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Համբ Սէր	444
ՏՕԲ. Մ. ՎԱՀԷ	Շինք Մայիս Ամսուսն Յէջ	449
Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ	Երջանկութեան Գիտութիւնը	450
ՄԵԼԲՈՆ-ԱՍՍԱՏՈՒՐ	Ռէթ. Պէրպէրեանի Մահուան Առթիւ	453
	Կրաքաղ	456

Ա. Զ. Դ.

Գործունեայ անձեր կը փնտռուին խիստ դիւրին ու շահաբեր գործով մը զբաղելու համար:

Փափաքողք պէտք է զիմեն ֆրանսական թղթատունն հետեւեալ սկզբնատառերուն G. N. G.

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՍՏԵՓԱՆ ԻՓԼԻԲՃԵԱՆ

ՖՐԱՆԿԱՅ ԹԱՂ

Պատիւ ունինք ծանուցանել մեր յարգոյ յաճախորդաց թէ նորաձեւութեանց ամենալեւերջին տեսակներն հասած են: Նոյնպէս ստացած ենք, մետաքսեայ պատրաստ պլուզներ, բէնիտարներ, պաթիսթ պրօուէ, ալ և ալ լեթամիներէր, ալանց թէ կանանց հագուստի համար լինօներ, ասոնցմէ զատ մետաքսէ և ֆիլաէքս միթէն և ձեռնոցներ, կաշիէ գօտիներ են:

Դիւր — Արեւ Երկաշէնի օրերը կը ծախանին կարասաւորներ:

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
Ն. Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ
Յ. ԱԼՓՐԱԿ
Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ

Օ Մ Ե Կ Ա

ՏԻԵԶԵՐԱՀՈԶԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ

ԵՐՐՈՊԻՈՅ՝ ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ

ՀԱՍՏԱՏԵԱՒ 1848ԻՆ

ՕՄԵԿԱ ՈՍԿԻ ԱՐԾԱԹ. ՆԻՔԷԼ. ՊՈԼՊԱՏ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ

ՕՄԵԿԱ Մեծագոյն մրցանակ 1900ի Բարիդի ցուցահանդէսն:

ՕՄԵԿԱ. — Այս ժամացոյցերու յատկութիւններն են՝

Ճշգրտահաշիւութիւն, ատկանութիւն և նորոգութեան դիւրին միջոցներ:

ՕՄԵԿԱ Դիւրամաշելի զինքերով ծախուած ժամացոյցերու ամենէն սքանչելիներն են:

ՕՄԵԿԱ Ամեն մարդու գրպանին մէջ գտնուելիք միակ ժամացոյցն է այս:

ՕՄԵԿԱ

Անմրցելի, անրազգաստելի միակ ժամացոյցներն են ասոնք:

Դիտել առ միակ ներկայացուցիչն՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Չախա՛ Պեղեօրէն Թիւ 72 — Իգմիր

Միեւնոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ մեծ մքերք՝ մը ու բիշ ամէն տեսակ ժամացոյցներու արանց եւ կիներ ու համար շարաներ գոհարեղէններ, ինչպէս նաեւ ժամագործներու եւ ոսկերիչներու յառուկ ամէն տեսակ ձգործիքներ:

Յանձնարարութիւնք փութով եւ պատուաւոր կերպով կը կատարուին:

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

FIRE OFFICE
A. D. 1720

C. WHITTALL & CO^o
GENERAL AGENTS
Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԷՔՉԵՆՃ

ԱՍԵՆԱՀԻՆ և ԱՌՈՋՆԱԿԱՐԳ ԵՆԳԼԻՍԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ և ԿԵՆԱՅ

Հիմնեալ 1720 ին Ի ԼՕՆՏՈՆ

Կայսր Ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. սոսի: վճարեալ ապա-
հովագրեալներու 1720. և 42,000,000 Անգլ. սոսի:

ՀՐԴԵՀԻ ՆԻՒՂ

Ռայալ Էքչենջ Անգլիական Ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ հրդէհի
զեմ ամեն տեսակ կալուածք, կարասիք և Ապրանք նպաստաւոր պայ-
մաններով:

Ընկերութեան կարունքն է փնտուց անմիջական և արդար հասուցում
երկու տարուան կամ աւելի ապահովագրութեանց համար յառուկ
զեղչ յը կ'արուի:

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընկերութիւնն ամենանպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ

1° Անբողջ կեանքի տեղոյութեան վրայ.

2° Խառն Ապահովագրութիւն

3° " " եւ կրկին դրամագլխով

4° Տղոց օժտի դրամագլխովալ եւ ալ պայտաններով.

5° Ընկերութեանը ապահովագրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար գիմել բնդհանուր գործակալնե-
րուն Զմիւռնիոյ և Հրջկայից Ի Ֆրանկաց Թաղ գրասենեակները

ՀԱՐԼ ՈՒԻԹՈԼ և ԸՆԿ.

C. WHITTALL & Co

կամ քննիչ պատուիրակին

G. O. OSCAN — Կ. ՌՈՍԿԱՆ

ՆՈՐԹ-ԶԷՐՆ

(NORTHERN)

ՀԻՊԵՆԻ ԵՒ ԿԵՆՍԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրի Գործակալութիւն հաստատուած 1864ԷՆ ի վեր

Դրամապլուխ Ընկերութեան	Լ. Ս.	3,000,000
Տարեկան Հատոյթ	» »	1,600,000
Պահեստի գումար	» »	6,673,000

Ընկերութիւնս նպաստաւոր պայմաններով կապահովագրէ տնշարժ կալուածներ, գործարաններ, ամեն տեսակ ապրանքներ ևն. ևն.

Տեղեկութեանց համար դիմել առ

ՃԷՅՄԱ ՀԱԹԳԷՆՍՕՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՓՈԳՐ ԱՍՒՈՑ

Ֆրանկաց թաղ, Բասաժ Սթուրցունէկեր

LA UNION ET PHENIX ESPAGNOL

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱՅ Է

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Դրամապլուխ	(Ամբողջովին վճարուած)	12,000,000 Ֆրանք
Պահեստի դրամապլուխ		59,000,000 »
Բարիքի մէջ եկամուտները		7,000,000 »

ԲԱՍՆ ՏԱՐԻ ԴԱՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՄԻՈՂ ԵՐԿՈՒ ՅՐ ՏԱԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆԱԻ
ԻՆՆԻՍՆ Է ՖԷՆԻՔՍ ԷՍՔԱՆԵՕԼ 600 ՖՐ. ԻՄՊԼԵՂՈՎ

600 Ֆր. նոց իւրաքանչիւր՝ ապահովագրական զբօյնքի հետ մէկ տեղ՝ Բոէ-տի Ֆրանսէ տը Փրանսի եւ կամ՝ Վիլ տը Բատիոն պարտաճգնաղծ մը կը տուի որով տարեկան վեց եւ չորս անգամ վիճակահանութիւն ունին։ Ապահովագրական այս զբօյնքին տէրը՝ Քրէտի Ֆրանսէի եւ կամ՝ Վիլ տը Բատիոն պարտաճգնաղծը վիճակահանութեան ժամանակ զբօյնքին իրեն վիճակէից անմիջապէս 20ԷՆ կը ստանայու իրաւունք ունի։

Յօլիոնքի պայմանաւանակ միջոցին, եթէ տէրը մեռնի մինչեւ իր մահաւան օրը հաստուցած դրամը առանց անկողի ըլլալով ժողովագործներուն կը վերագործուի։ Եթէ ապահովագրութիւնը Ֆրանսի վճարելէ վերջ ապահովագրութիւնը ուզէ դադարեցնել ընկերութիւնը մէն մի 24 Ֆր. փոխարէն 30 Ֆր. կը հաստուցանէ տոկոսով՝ պայմանագրին լրանալէն ետքը, իսկալին եթէ ուզէ անմիջապէս ետ առնել իր դրամը՝ այն ատեն փոքր զեղջ մը կ'ըլլայ։

Ընկերութեան վերաբնակեցնելը՝ գտնուի Բատիոլ Դոնէ Տոնձէն 86 թիւ իր կայաւածին մէջ։

Վիլ տը Բատի կամ Վիլտի Ֆրանսիէի պարտաճգնաղծը ամբողջ պահ-դրուած են Պօլսոյ Քրէտի Լիոնէի գործատան մէջ։

Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի եւ Ատանայի վիլայէթներուն եւ Արշակաղապոսի կղզիներուն։

ՏԻՐԱՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Իզմիր, Շիշեճիլէր փողոց Աւա ըրալիա ի ղլիատան վր։

ՀԱՋՍՐԱՒՈՐ ՏԱՐԻՆԵՐ

Աս նոր գիւտի Օրուան հետ համեմատելով խիստ քիչ կարեւորութիւն մը ունին սողաւանձ (սրբաճա) և արեան տկալութիւն և միտ արեան քեշութեան հետե-

Նիշերու վրայ անոր ուշա-
գրութիւնն ընել պէտք է:

23

անքները. որոնք մ'ըմնայ տկալութեան նշաններըն են, այս պիտի աղետները ալ մ'նշուի որովհետեւ մը կ'ընայ միայն ամենա-
կարեւոր և ամեն սքանչելի բան մը համարուիլ: Ահաւասիկ
հիմայ աշխարհիս մէջ կայ դեղ մը լոյր այն փառերու գէտ

SCOTT'S EMULSION

որ Առեղտեան միջնորդի մէջ զանաւոր փութելը չորցնելուն
պէս, նոյն հիւանդութիւնները կը բժշկէ:

ԸՄՒՕԹԻ ԲԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նաեւ մաքրային մարմինը: Հաստատած լոյր փառեր հեռու
կը վերնաւ:

ԸՄՒՕԹԻ ԲԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արեան տկալութիւնն ունցող աղոց կեանքը կը փրկէ:

Բոլոր բեղաւորները և բեղաւորները կը ծախեն:

“ THE GRESHAM ”

“ ԿՐԷՇԱՄ ”

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԿԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ 1848ԻՆ

Գոյի Ընկերութեան Ա. Ո. 9014,532

Տարեկան հասոյթ » » 1,438,659

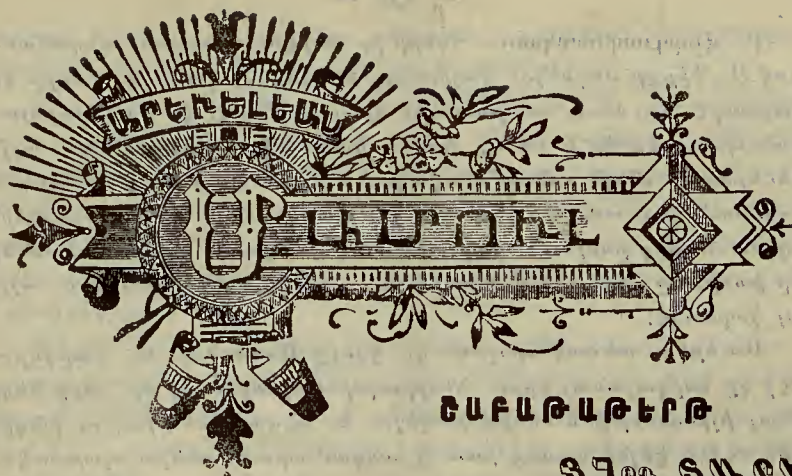
Վճարուած գումարներ » » 20,474,666

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական ընդհանուր կանոններու մէջ մա-
նաւանդ 24 րդ. յօդուածը խիստ ուշադրաւ ըլլալով կ'ընդգծենք, ո-
րով «Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օրմանեան դատարաններու վճիռներն
ս'է և տարբերութեանց առջև:

Ա-եւն ընդամենը տեղեկութեանց համար բիւլլ ընդհանուր բարձրաշէններուն

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ և Ընկ.
C. WHITTAL & CO

2 ՄԱՅԻՍ 1907

ԹԻԻ 18

ԻՆՁ Է ՀԱԿԱԿՂԵՐԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԵՒ ԻՆՁ ՕԳՈՒՏ ԿՐՆԱՔ ՔԱՂԵԼ ԱՆԿԷ

Պ

Ի Մ Ն Ա Պ Է Ս հասկնալու համար թէ կղերը ինչպէս կը խոտորի իրեն առջեւ զծուած ուղիէն, պէտք է առաջ գիտնալ անոր պաշտօնները, իրաւասութեան սահմանները՝ եւ փոխադարձաբար վրան ծանրացող պարտախանութիւնները եւ վերջէն քննել թէ անիկայ ի՞նչպէս կը ծրուէ իր տիպողութեանը, եւ ի՞նչ տեսակ սկզբունքներու կը հետեւի, այսինքն անոր պաշտօնավարութեան եղանակները որչափ կը համապատասխանեն իր կոչման պահանջմունքին:

Կղերական պաշտօնները կրնան բաժնուիլ զխաւոր երկու ճիւղի, այն է ծիսական եւ վարդապետական:

Ա. Ծիսական. Կրօնաւորներու միջոցաւ եւ որոշեալ ձեւերու տակ կարգացուած աղօթք, մաղթանք, քարոզ, օրհնութեան երգեր եւ ուրիշ բոլոր հոգեւոր ընթերցուածները, ինչպէս նաեւ պաշտամունքի եւ կատարուած արարողութիւններու ամբողջութիւնը կըրնան ծիսական համարուիլ:

Թէեւ ձէսերը սպասաւորելով եւ պաշտօնները մատուցանելով սկսած են, բայց ներկայիս մէջ հարկադրուած ենք արարողութիւններու նախագահելն ալ ծիսականի մէջ հաշուել: (1)

(1) Ծէսերուն ճիշդ ու ճիշդ սահմանները տալ եւ բոլոր մանրամասնութիւնները յիշել ներկայ յօդուածի նպատակէն դուրս ըլլալով հոս արդի վիճակը համառոտապէս նկարագրել բաւ համարուած է:

Բ. Վարդապետական.— Կղերը իր վարդապետական հանդամանքով Ս. Գրիգոր մեկնելու. կաշխատի, եկեղեցւոյ կարգ ու սարքը կը բացատրէ, հաւատոյ հանգանակին վրայ կը ճառէ, կը գրէ, բարոյական պատուէրներ կուտայ, խրատական, մխիթարական եւ այլն ձեւերու եւ մերթ յանդիմանողական եւ շատ անգամ հրամայական եղանակներու տակ կը քարոզէ, կէս քարէ աւելի է որ մեռելներն ալ մասնակից ընելու համար պէտք եղած ատեն դամբանականներ կը խօսի, կը գովէ, կը պարսաւէ, եւ ուզած ատեն վճիռներ եւ այլն ալ կարծակէ:

Աս երկու տեսակ պաշտօնով, կղերը Աստուծոյ եւ մարդերու մէջ կը ներկայանայ իբրեւ նուիրագործեալ միջնորդ մը, երբ նեղը մնայ իշխանութիւն ունիմ կապելու եւ արձակելու կըսէ ու խնդիրին մէջէն կեկնէ պոանց բառ մը անգամ արտասանելու պարտականութեան մասին:

Գլխաւորաբար աս կարգի հետեւանքները տեսնելով եղած են եւ կան անձեր, որոնք կղերական անունով դասակարգի մը գոյութիւնն ալ ո՛չ թէ միայն աւելորդ այլ եւ վնասաբեր նկատած են:

Ասոնք կըսեն թէ, քանի որ կրօնական զգացումներն ու գաղափարները՝ Արարիչին ու արարածին մէջտեղ զտնուած ուղղակի եւ անմիջնորդական առնչութեան վրայ հիմնուած սիրտի խորերէն կը ծնին, եւ մտաւորական թռիչներով կը վերասլանան, եւ իսկապէս հոգեբանական պէտք մը կը գոհացնեն, աս պարագային ի՞նչ հարկ կայ ուրիշ անձերու. կամ դասակարգի մը միջամտութեան դիմելու, ի՞նչ օգուտ ունին ծէսերը, որոնք կրօնի էական մասերը չեն կազմեր, եւ ընդհակառակը կրնան հաւատացեալները սնապաշտութեան մատնել, եւ միշտ խժըժանքի տեղի տալով միտքերը պղտորել եւ սիրտերը վրդովել, նմանապէս ի՞նչ պէտք ունինք վարդապետական անիմանալի նըրութիւններով եւ անլուծելի վէճերով գլուխներ ճաթեցնելու եւ հաւատացեալներու մէջ սիրոյ տեղ երկպառակութիւններ առաջ բերելու: Միթէ՞ կրօնի Հիմնադիրը չէ որ ըսած է թէ «Աստուած հոգի է, եւ իրեն երկրպագողներուն ալ պէտք է որ հոգիով եւ ճշմարտութիւնով երկրպագութիւն ընեն:»

Իրաւ է որ կրօնական զգացումներն ու գաղափարները հիմնապէս հոգիէն կը ծնին, բայց միեւնոյն ժամանակ ո՞վ կրնայ ուրանալ թէ՛ հոգեկան պաշարները, ինչպէս նաեւ մտաւորական զարգացումներն ալ գրեթէ ամբողջովին արտաքին ցպաւորութիւններու արդիւնք են:

Դարձեալ յայտնի է որ կրօնական պաշտամունքն ու եկեղեցական կարգաւորութիւնները, մանաւանդ անոնց արտաքին ձեւերը հաւատոյ մաս չեն կազմեր, ընդհակառակը կրնան ժամանակի, տեղի, ցեղի եւ բարքերու համեմատ փոխուիլ, բայց ասոր հետ մէկտեղ անհատական կացութիւններն ու ընկերական պայմանները ցոյց

կուտան թէ հաւատացեալները անհրաժեշտ պէտքեր ունին ինչպէս առանձին, նոյնպէս հասարակաց պաշտամունքի:

Բոլոր կենսական երեւոյթներու մէջ անհուն եւ անտեսանելի գորութեան մասին գոյացած հաւատքը, Անկէ կախում ունենալու համոզումը, Անոր բարիքներուն հանդէպ երախտապարտ գտնուելու զգացումը ծնունդ տուած են տեսանելի կրօնքի մը, այն է արարողութիւններով պաշտումի, ուր զգալի ձայներով եւ ձեւերով կարտայայտուին սրտարուղիս գոհունակութիւններն ու վերագոյն ըղձանքները:

Ո՛չ թէ միայն կրօնական, հապա նաեւ ամէն տեսակ ընդարոյս գաղափարներն ու զգացումները թաքուն վիճակի մէջ երբ անհատորդ եւ անմշակ միան, կրնան անհետանալ կամ ալլասներէլ, ուստի կրօնական բնածին բայց տկար զգացումները փոխադրուել, մութ գաղափարները լուսաւորելու համար պէտք են արտաքին թելադրութիւններ, հանրային աղօթքներ եւ խորհրդաւոր արարողութիւններ, ուր մէկ կողմէն Արարիչին պատիւ եւ միւս կողմէն արարածին օրինակներ կրնծայուին, եւ որոնք հրապարակաւ լսելի եւ տեսանելի հանգամանքի մէջ հաւատացեալներու սիրտերն ու միտքերը մէկտեղ գրաւելով՝ կրօնական եռանդը կարծարեն, եւ կենսատու ոյժերը գրգռելով՝ հաճելի օփոփանք եւ անորոշելի բարեփոխութիւններ առաջ կը բերեն:

Ահա՛ ասոնք են իրաւամբ ակնկալուած օգուտները հոգեւորական պաշտօններու առաջին մասէն, ուր թիւր ըմբռնումները կամ սխալ եւ չարաչար գործածութիւնները կրնան բոլորովին հակառակ եւ բնականաբար անհաճոյ արդիւնքներ տալ:

Օրինակի համար, պարզապէս մեքենական ունակութիւններով կարգաւորեալ աղօթքներու շարունակական ընթերցումը կրնայ յանգիլ թուրակաբանութեան, ինչպէս նաեւ ձեւակերպութիւններու մասին պահանջուած չափազանց յարգանքները կրնան հոգեկանը բոլորովին նիւթականացնել, որով հետզհետէ կը մարի հոգեկան եռանդը, կը կորսուի ինքնայոժարութեան աշխոյժը, կոչնչանայ ինքնավարութեան ճաշակը, կը բերեղանան զգացումները եւ առաջ կուգան անզբնակցութիւն, խղճի անդգայութիւն վերջապէս ընկերական քնայածութիւն:

Աս պարագային երբ կղերը հոգեկան բարձրութենէն վար իջնալով ռամբկին իմացական չքաւորութիւնը չահագործելու միայն հետամուտ ըլլայ՝ կրօնաւորութիւնը պիտի փոխուի՝ մոգական արուեստի, որ պաշտօնի կատարեալ վեղճում մ'է, եւ որովհետեւ չարաչար գործածութիւնները չեն կրնար օրինաւոր սովորութիւնը խափանել, կամ կղերը պիտի պարտաւորի ինքզինք ուղղելու եւ կամ ուրիշներ պիտի հարկադրուին զայն ուղղութեան հրաւիրելու, ուր նպատակաւոր ընդդիմութիւնները տեղի պիտի ամա հակակղեր

բային մաքառումներու:

Կրօնական պաշտօններու երկրորդ մասին նկատմամբ ալ կրօնաւորներու գոյութեան իրաւունքը զլանալ անտեղի է, որովհետեւ ինչպէս բնական եւ այլն, նոյնպէս բարոյական եւ կրօնական գիտութիւնները կրնան ունենալ յատուկ վարդապետներ, ամէն կրօնի մէջ տարբեր անուններով թէ ուսուցանող եւ թէ ուսանող դասակարգեր գտնուած են, վարդապետութեան մասին տրուած սխալ մեկնութիւնները եւ կամ վարդապետական իրաւունքին չարաչար գործածութիւնը չեն կրնար վարդապետներու գոյութիւնը արգելել:

Քանի որ փաստակները՝ իրաւագիտութեան, շաղակրատները՝ բժշկութեան, իմաստակները՝ գիտութեան, սոփիստները՝ իմաստասիրութեան արգելիչ պատճառներ չեն եղած, ինչո՞ւ կղերականութիւնը (cléricalisme) հոգեւոր վարդապետութեան խափանման պատճառ ըլլայ:

Շատեր դատաւորներու եւ բժիշկներու կամ աւելի՛ ճիշտը անոնց պաշտօնի կիրառութեան եղանակներուն դէմ հակակրօնիւններ ունեցած են, բայց բնաւ իրենց մտքէն անցած չէ արդարութեան օրէնքը եւ անոր պաշտօնական գործադրութիւնը, ինչպէս նաեւ բժշկական գիտութիւնն ու արուեստը խափանել:

Թրքական առած մը կըսէ «Աստուած իր ծառան յատաւորին ու բժիշկին ձեռքը չի ձգէ» եւ իսկոյն կը-յարէ «Բայց դարձեալ երկուքն ալ պակաս չընէ»:

Անոնք որ պաշտօնավարութեան մը ապօրէն եղանակները բարոյքելու համար տո գործի յատկացուած դասակարգին ջնջումը կառաջարկեն, կը նմանին ան անձերու որոնք ծառերու փտած կամ չորցած մասերը մաքրելու տեղ կուզեն զանոնք արմատախիլ ընել: Ուստի հարկ եղած ատեն ներքի է հակառակիլ գործողներու հետեւած դրութեան եւ ո՛չ թէ անոնց գոյութեան:

Աս կերպով քանի որ կրօնի հօւրը բոլորեւթեւ, ճշմարտութեան լոյսը վառ պահելու եւ բարոյականի հարթ ուղին ցոյց տալու համար յարատեւ վերջուլումներ, յորգորներ, խրախոյսներ, եւ այլն պէտք են, հարկ է նաեւ որ գտնուին վարդապետներ, որոնք թէ տեսական եւ թէ գործնական կերպով կարող ըլլան ճառել կրօնի եւ բարոյականի վրայ, օգտակար խորհուրդներ տալ եւ բարի օրինակներ ըլլալ, եւ ոչ թէ աշխատին հաստատելու տարօրինակ գործութիւններ եւ անպայման հեղինակութիւններ, որոնց դէմ կանոնաւ կամ ուշ հակառակութեան ծագումը անխուսափելի է:

Ուստի անօգուտ չէ գիտնալը թէ՛ ի՞նչ է հեղինակութիւնը եւ ի՞նչ են անոր օրինական պայմանները:

Գիտական կամ արուեստական ճիւղի մը մէջ մասնագէտ մը որոշեալ պայմաններու տակ կրնայ հեղինակ ճանչցուիլ, բայց երբ իր մշակած ճիւղին հիմնական օրէնքները առաթուր ընէ, կամ երբ

իր մասնագիտութեան սահմաններէն անդին անցնի, իսկոյն հեղինակութեան իրաւունքը կը կորսնցնէ:

Իրաւ է որ շատ դժուար եւ թերեւս անկարելի է ապահովապէս նաւարկել առանց ղեկավարներու ուղղութիւններու, բայց պէտք չէ նաեւ մոռնալ թէ ղեկավարն ու անոր հրամայող նաւապետներն ալ պարտաւոր են հետեւիլ կողմնացոյցի մը:

Կրօնի պաշտօնականներէ ոմանք բարոյական օրէնքներն ու աստուածաբանական ծանօթութիւնները գիտնալու եւ իրենց յատկացուած պաշտօնները կատարելու մասին կրնան հեղինակութիւններ հանդիսանալ, բայց ատ լաոք զանազան առումներ ունենալով երբ սխալ ըմբռնում մը առարկաներու խճողումին հետ միանայ, կրօնի բուն նպատակին հակառակ եւ բնականաբար անընդունելի իրանաչփութութիւններու տեղի կրնայ տալ:

Երբ Աստուածային դրութեան մէջ Արարիչն անգամ նախապէս հաստատած օրէնքները նոյնութեամբ կը յարգէ եւ անայլայլ կը պահէ, միթէ՞ ուղիւ բանը իրաւունք չունի պահանջելու թէ՛ կրօնաւորն ու կրօնապետն ալ, որ վերջապէս մահկանացու արարածներ են, հաստատեալ օրէնքի մը հպատակ ըլլան, հոս յայտնի է թէ հեղինակութեան յարգն ու ազդեցութիւնը կախում ունին արժանահաւատութեան պայմաններէն եւ շատ սխալ է կարծել թէ ուղղակի եւ անպայման հեղինակութիւնն է որ կը ծնի արժանահաւատութիւնը, առինքն կրօնի հոսկրականութիւնն է որ վհտութիւն կուտայ կրօնաւորի պաշտօնին եւ ոչ թէ հեղինակութեան տիտղոսն է որ կը սրբացնէ կրօնն ու կրօնայինը:

Ասկէ զատ մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է որ երբ կրօնաւորի պաշտօնը բարոյական օրէնքի եւ ատոր նուիրագործումն եղող կրօնքի անխախտ հիմքով եւ անփոփոխ սկզբունքներով բացառիկ նուիրականութեան մը կարժանանայ, կրօնաւորի հեղինակութեան պայմանները եւ ատոր սեփական առարկաներու տեսակն ալ աւելի կարեւոր հանգամանք մը կ'ստանան:

Օրինակի համար, թէ կրօնական եւ թէ գիտական վարդապետութիւնները կրնան իրենց մոլեռանդ եւ անհեղեղ հեղինակութիւններն ունենալ, այսինքն ինչպէս կղերը երբեմն կրօնը իր քրմահաճոյքին ծառայեցնելու, նոյնպէս բոլորովին անկախ եւ անձաբձակ կեդրով խորհողներն ալ գիտութիւնը մերթ ընդ մերթ իրենց յոռի զգացումներուն գործիք ընելու յանդիմութիւնը ունեցած են, բայց Աստուծոյ անունովը խիղճերու վրայ տիրելը միտքերը ճնշելը եւ կամքերու վրայ բռնանալը միշտ տարապայման հեղինակութիւններու սարսափելին նկատուած է, որովհետեւ «գիտութիւնը՝ իր հակառակորդները ընաչինջ ընելու համար երբեք խարոյկներ կանգնած չէ»:

Կրօնաւորը մինչեւ անգամ Աստուծոյ գոյութեան, հոգւոյ ան-

մահութեան, բարոյական օրէնքներու վերջապէս կրօնի հիմնական հաւատալիքներու եւ էական սկզբունքներու վրայ ճառելու, գրելու եւ վճիռ տալու պարագային ալ պարտաւոր է գիտնալ եւ համոզուիլ թէ՛ իր պաշտօնին լաւ կամ յոռի կիրառութիւնը բանական եւ բարոյական օրէնքներու հետ ունեցած յարաբերութեան տեսակէն կախում ունի:

Շատ անձուկ միտքերն են որ կրօնի յարգն ու վարկը բարձր պահելու պատճառանքով կուզեն կղերին անպայման հեղինակութիւն մը ու անսահման իրաւասութիւն մը ապահովել, որ մէկ կողմէն կրօնական կեանքը անշարժութեան կը մատնէ եւ միւս կողմէն կամայականութեան նուիրական կերպարանք մը կուտայ:

Հիմնական հաւատալիքն ու անփոփոխ սկզբունքներն անգամ կայուն կամ անշարժ վիճակ մը չեն պահանջեր, որովհետեւ կրօնի բուն նպատակը մարդկային անհատները տեսլական կատարելութեան մը մղել է:

Մեծ վարդապետը միտքերը չի կաշկանդելու եւ բարոյական զգացումները չսահմանափակելու համար ոեւէ փիլիսոփայական դրութեան մը չի հետեւեցաւ, սէր մը ներշնչեց եւ ատոր համեմատ դործելու ազատ ասպարէզ ձգեց:

Անիկա իր ուշադրաւ պատուէրներէն մէկուն մէջ ըսաւ «կատարեալ եղիք, ինչպէս որ ձեր երկնաւոր հայրը կատարեալ է» Ահաւասիկ անհուն կատարելութեան տիպար մը, որ միշտ չարերուն վիճակը բարւոքել կուզէ եւ բարիներու հետ նոյն երախտիքները չի զլանար նաեւ չարերուն:

Դարձեալ Յիսուան է որ ուրիշ առթիւ մը կըսէ «Երկինքի թաղաւորութիւնը մանանեխի հատի նման է . . . որ ամէն սերմերէն պղտիկ է, ու երբոր աճի ամէն խոտեղէններէ մեծ է, ու ծառ կըլլայ»:

Առաքեալն ալ մէկ կողմէն «Աճեցէ՛ք ի հաւատս, աճեցէ՛ք ի գիտութիւնս» կըսէ եւ միւս կողմէն ինքն իրեն համար ալ «ո՛չ եթէ առեալ իցեմ, կամ արդէն կատարեալ իցեմ, զհետ մտեալ եմ թէ հասից» խօսքերը կաւելցնէ:

Ուստի եւ ո՛չ մէկ կրօնական հեղինակութիւն իրաւունք ունի ըսելու թէ՛ այս ինչ չափ կրօնական զգացում կամ ափսոս ինչ չափ բարոյական գաղափար կը բաւեն, այլ պէտք է համոզուիլ թէ երկուքն ալ միշտ նորանոր գրգիռներու եւ լուսաւոր թելադրութիւններու կը կարօտին:

Ան որ կրօնական եւ բարոյական օրէնքները չափական կանոններու վերածել կաշխատի, համոզուելու է որ յաշողութեան պարագային կրօնքը իր վեհութենէն եւ վսեմութենէն չափ բան կը կորսնցնէ, որովհետեւ կրօնը միայն յիշողութեան նիւթ պէտք չէ որ ըլլայ, այլ իմացականութենէ սկսեալ բոլոր հոգեկան կարողու-

թիւնները հարկ է որ անկէ յագուրդ ստանան:

Ասոր հետ մէկտեղ կրօնքով մտատիպար կատարելութեան մը հասնելու օրինաւոր բաղձանքը կրօնաւորներուն չիտար իրաւունք մը, որով անոնք կարող ըլլան ամէն բանի միջամտելու:

Կրօնը որ հիմնապէս հոգեկան պէտքերը դո՛ւսցնելու յատկացուած է, թէեւ ունի անբաղդատելի մեծութիւն, հաստատութիւն եւ վեհութիւն, բայց ասոր անարկաներն ալ ուրոյն են եւ որոշ, ուստի կղերը ատ մեծութիւնն ու բարձրութիւնը պատրուակ բռնելով, երբ կուզէ իր տիրելու կիրքը յագեցնել եւ սեփական շրջանակը ընդլայնելով ամէն բանի ձեռնամուխ ըլլալ, իր շեղումը եւ անտեղի միջամտութիւնները, սովորաբար կը հրաւիրեն հակառակութիւններ, ուր կարելի է որ ուրիշներն ալ վնասուին, բայց վերջ ի վերջոյ կղերն է որ կը տուժէ: Որովհետեւ կրօնական անարկաներու շրջանակին անխօր կերպով ընդլայնումը պատճառ եղած է շատ անգամ կրօնական պաշտօնի նուիրական փայլն ալ անհետացնելու:

Հին տաճարներու մէջ երբ միայն բարոյական պատգամներ կարձակուէին, սիրտերու մէջ իմաստասիրութեան, բարոյագիտութեան եւ մինչեւ անգամ աստուածաբանութեան նշանաբանը կազմող «Ծանիր զքեզ»-ներ կը քանդակուէին, բայց երբ քրմապետները բարոյական բարձրութենէ վար իջնալով իրենց պաշտօններու սահմանէն բոլորովին դուրս ելող խնդիրներու վրայ գուշակութիւններ ընելու թեթեւութիւնները ունեցան, «Կրեսոս անցեալ ընդ Ալիս գետ քակեսցէ զիշխանութիւն» ի պէս երկղիմի խօսքերով, իմաստակութեան եւ խաբեքայութեան մէջ ինկան եւ ատով նախկին վեհութիւնն ու պատկառանքը կորսնցուցին:

Ուստի երբ կրօնաւորները իրենց համար որոշուած սահմանը ընդարձակելով առանց ո եւ է կանոնի միմիայն կրօնականի անուսով քամօնի տնօրէնութիւններէ հաճոյք զգան, երբ անձնական խնդիրներու, ընտանեկան եւ ընկերական յէճերու մասին կամայական կերպով տրուած սխալ հրամաններն ու անհեղեղ որոշումներն ալ իբր օրէնք կամ հիմնական հաւատալիք անփոփոխ կամ որ նոյնն է անվերաբեկի նկատեն, բնական է որ ատ տեսակ անիրաւ վճիռներն ու անտեղի պնդումները բանական աշխարհի մէջ հակակրօնութիւն մը առաջ բերեն:

Արդէն ձգողական եւ վանողական զօրութիւնները նիւթական աշխարհի մէջ ինչ պաշտօններ որ ունին, համակրութիւնն ու հակակրութիւնն ալ նոյն օգուտները կընային ընկերական կազմութեան մէջ, կեանքի ատ երկու կարեւոր երեւոյթները զոյգ մը սատարներ են որ բարեշրջութեան գործին մէջ իրարու պակասը կը լրացնեն, կը բաւէ որ երկուքն ալ չարաչար չգործածուին:

Արդարեւ համակրութիւնը ներդաշնակութեան ոգւով, համբարաշխութեան սիրով կը ծնի, բայց երբեմն ասորին նկատումներ

տեղի կուտան նաեւ ակամայ համակերպութեան, ուր կը թուլնան զօրաւոր նկարագիրները, ահա զխաւորաբար աստ պարագային է որ անհատականութիւնները կրօնական բուժիչ եւ կազդուրիչ զօրութեան մը կը կարօտին, ատիկա կը ծագի ճշմարտութեան եւ ուղղութեան անկախ սէրէն որ կը սորվեցնէ թէ հանրային բարիքն ու բարոյականութիւնը բան մը չեն շահիր երբ անխիղճ անձեր նուիրական անուաններով պարզամիտները կը խաբեն եւ կամ զանոնք բնական իրաւունքէ կը զրկեն, ատով կը յայտնուի թէ արդար բարկութիւնը իր տեղն ունի, ատով համոզում մը կը գոյանայ թէ սըրբազան պարտաւորութիւն մ'է իրաւունքի եւ օրէնքի պաշտպանութիւնը, որով միայն կարելի է բարոյական քայքայումին առջեւն առնել:

Ընդհանուր գիծերու մէջ այսպէս կ'սկսին կղերական պաշտօնի զեղծումները եւ տեսակի ու աստիճանի համեմատութեամբ կը հրաւիրեն հակառակութիւններ. յիշեալ խոտորումներու մէջ մասնաւոր կարեւորութիւն ունի անպայման հեղինակութիւնը որու հետեւանքներն ու մեր համայնքին համար ուշադրաւ եղող դասերը պիտի պարզուին ուրիշ յօդուածի մը մէջ:

ՆԱԶԱՐԷԹ Լ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՈՂԲԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏԸ

Ի՞նչ դառն հեգնութիւն բաղդի Այն միջոցին որ Ռէթէոս էֆէնտի Պէրպէրեանի՝ այն մեծանուն գաստիարակին ու փայլուն գրագէտին հետ լեզուական խաղաղ ու յարգալիբ վէճի մը բռնուած՝ մեր վերջին գրածին իբր պատասխան՝ նոր լրաց նամակի մը կ'սպասէինք իր կողմէ՝ ի՞նչ կ'ընդունինք անոր տեղ՝ «Բաց նամակը» ըսել կ'ուզենք շանթահարի՝ մահազգը յարգելի ուսուցչապետին Պէրպէրեան գերդաստանը՝ պայքարի տաք միջոցին իսկ՝ յարգալից ընդմիջօրէի մը մէջ սրտակից բարեկամ մը ճանչնալով յաւէտ — եւ այս մասին չսխալելով ընաւ — փափուկ ուշադրութիւնը կ'ունենար առաջին իսկ վստահ մեր անկեղծ սգակցութեան՝ ուղղել մեզ այդ բոթաբեր զիբը մեր յաւէտ սիրելի բարեկամին աղէտաւոր մահը գուժող: Ի՞նչ մեծ դժբաղդութիւն, ի՞նչ դառն՝ պիտի ըսէինք անգարմանելի կորուստ ազգին համար՝ որու մասին այլ եւս ծանրանալու հարկ չենք տեսներ այն բազմաթիւ ու իրաւամբ դրուատալից յօդուածներէ ետք՝ որք ազգային եւ օտար թերթերու մէջ նուիրուեցան այլ մեծանուն անձնաւորութեան յիշատակին, միաձայն ներբողելով անոր անհատական ընկերական եւ հանրային սիրալի առաքինութիւնները: Պէրպէրեանի փառաց ամենամեծ եւ անժխտե-

լի տիտղոսը պիտի ըլլայ սակայն մէկ կողմ թողլով իր գրական բարձր արժանիքը — ա՛յնքան զոհողութեամբ հիմնած ու անկուն յարատեւութեամբ զարգացուցած ու արդիւնաւորած Պէրպէրեան վարժարանը, ու այն օգտաշատ դերը զոր արդի հայ սերունդին մեծագոյն կրթիչը իր բարձր հեղինակութեամբ կատարեց ազգային դաստիարակութեան կենսական խնդրոյն մէջ:

Մեզ ընդգիմախօս սիրելի ուսուցչապետին սգալի մահուամբ կը փակուի բնականաբար մեր ուղղագրական գրովէճն անոր հետ: Ար. Մամուրչ ողբացելոյն յօդուածին հետ՝ միեւնոյն թուով ու աղէկէզ սրտով կը հրատարակէր նաեւ զայն զբողին յաւիտեանական անհետացումը հայ դպրութեան ասպարէզէն՝ որու պանծալի սիւներէն մին կը համարուէր իրաւամբ: Բանասիրական ինչ ինչ երեւոյթներու մասին որչափ եւ ճշդելու՝ զանազանելու ափսոսելու կէտեր վիտային մեր առջեւ՝ այլեւս ի՞նչ կրնանք ըսել, ի՞նչ կրնանք առարկել մէկու մը՝ որ աւա՛ղ՝ իր յաւիտեանական հրաժեշտը տուած աշխարհի՝ պատասխանելու վիճակի մէջ չգտնուիր: Յարգանք իր մեծ եւ մեղ համար մեծարելի յիշատակին, Լուսթիւնը այլ եւս պարտք է:

Ազնուութեան ու փափկամտութեան ի՞նչ մեծ տիպար սակայն այդ պատուական բարեկամը՝ որ լեզուական խնդրոյ մառթիւ ամէն քաղաքավարութեամբ իր ընդգիմախօս բաց համակը ուղղելէ ետք մեզ՝ միեւնոյն ժամանակ առ Մամուրեան զրած համակին մէջ՝ ինչպէս կսկիծով կը պատմէր Մամուրչ, չէր մոռնար իր «յարգալիր ողջոյնները» խրկել մեզ ողորձալի որակումներու կրկնութեամբ, իր գոյար զգացմանց մէջ երկնչելով թերեւս թէ մի գուցէ զլարէինք իրմէ բանասիրական հակառակ տեսակէտեր պարզած ըլլալուն համար: Ո՛հ, ազնի՛ւ բարեկամ որու՝ Բարսեղ, Գեղեցկին եւ Ճըշմարտին նուիրուած կեանքը պէտք էր չինիչ օրինակ մը ըլլալ ամէնուն եւ որու քաղաքավար ընթացքը ա՛յնքան քիչ հետեւող ունի դժբաղդաբար հայ գրական ասպարէզին վրայ: Նա զրեթէ առաջին անգամ ախորժ առիթը կ'ընծայէր մ'իւ յարգալից յարձակում մը կըրելու, քանզի իրողութիւն մ'է դժբաղդաբար անժխտելի թէ հայ գրագէտին քով ստէպ կը պակսի տարրական քաղաքավարութիւն, եւ այս պատճառով պարզ գրական վէճ մը կը դառնայ կ'ըլլայ գըրեթէ միշտ տարափ մը փոխադարձ նախատանաց՝ յայտնի է թէ առաջին թշնամանողին պատասխանատուութեան տակ: Մեր գրական բարքերը ո՛րքան յետնեալ են տակաւին:

Այլ դառնա՛նք ողբացեալ մեր սիրելի ուսուցչապետին՝ որու հետ մեր տածած վաղեմի բարեկամութեան միայն եւ միայն կ'ուզենք նուիրել վշտաբեկ սրտով մ'ի գիր առած մեր այս յօդուածը: Սոյն տխուր առթիւ անկարելի է մեզ չյիշել եւ չհրատարակել երախտագիտական պարտք մը՝ զոր ունինք իրեն հանդէպ: Միաձայն

գովութեամբ յիշատակուած է արդէն իր ազնիւ նկարագիրը չզլանալու ամէն գործակցութիւն որ եւ է ազգագուտ եւ ուսումնասիրական ձեռնարկի: Նա թեպէտ տարբեր ուղղութեան ու բանասիրական տարրեր հայեացքներու տէր գրաբանեան մը ի սկզբանէ անտի՝ չլիարանեցաւ, առանց զմեզ անձնապէս ձանչցած իսկ ըլլալու՝ սիրալոյս անդամակցիլ եւ նոյն իսկ ատենապետել Յրաննե-րեմէ հայ-աշխարհիկ բառարանի հրատարակման յանձնախումբին՝ որ կազմուեցաւ ի Պօլիս՝ այդ բազմաշխատ երկի ի լոյս ընծայման ղփուարին դործին՝ հնար եղած չափով օժանդակելու համար: Ստէյլ կը գրէր մեզ իրեն յատուկ անկեղծ ոճով ցաւ յայտնելով թէ փափաքելի աստիճանաւ մը արդիւնաւոր չէր ըլլար պատուաւոր տարրերէ բաղկացեալ յիշալ մարմինը՝ որու գործունէութեան թուլութենէ կը դանդաթէր իսկ երբեմն: Եւ կը յիշենք թէ ինք այն միջոցին գրաւոր երկար վիճաբանութեան մը բռնուած էր մեզ հետ՝ մտերիմ սահմանի մէջ՝ բառագրական եւ լեզուագիտական ինչ ինչ խնդիրներու մասին՝ որոնց վրայ Պօլսեցի եւ Իզմիրցի երկու գրականներու կարծիքները սահմանուած էին տարբեր ըլլալ իրարմէ: Այս պարագան լիովին կը յատկանիչէ լայնախոհ հանգուցեալը, մեր անմոռանալի ազնիւ բարեկամը: Այսպէս ուրեմն բանասիրական ընդհարումով մ'սկսաւ մեր յարաբերութիւնը՝ որ այս պատճառով չզգրեցաւ քնաւ սերտ, մտերիմ ու անկեղծ ըլլալէ, եւ ինչպէս յայտնի է՝ նոյն կարգէ ընդհարումով մը վերջացաւ այն: Այո՛, մինչ ցվերջ անկեղծ եւ համակրալիւ նկարագիր մ'ունեցաւ մեր բարեկամութիւնը բարեյիշատակ Պէրպէրեանի հետ, ինչպէս մեծ էր մեր փոխադարձ յարգանքը իրարու հանդէպ: Նա մեզի դէմ գրած սիրալիւ յօդուածը՝ Ար. Մալեոյ ապրիլ 18 թիւով հրատարակուած՝ կ'աւարտէր «կը սեղմեմ ձեր աջը» բարեկամական վերջաւորութեամբ: Այսպէս ուրեմն ողբացեալ ուսուցչապետը առանց մտքէն անցընելու մէկ շաբաթէն յաւիտենականութեան սահմանները կ'չուէր խոր վշտի մէջ համակելով զմեզ ամէնքս: Իր դառնաղէտ մահունէ քանի մը ժամ յառաջ գրած պատասխանը՝ ասնկ ըսե՛նք՝ կարապին այդ երգը պատմական պիտի մնայ անշուշտ, եւ մենք տխուր հպարտանք կ'զգանք խորհելով թէ յիշատակելի այդ յետին գրուածը (1) թեպէտ ընդդիմախօս նկարագրով՝ ուղղուած էր մեր խոնարհ անձնաւորութեան՝ որ հայ գրականներու կարգին մէջ պատիւը կ'ունենար բարեյիշատակ մեծանուն վարպետին խոհուն միտքը վերջին անգամ ի՛նք վրադիցուցած ըլլալու:

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

(1) Եւ իրաւամբ ողբացեալ Պէրպէրեանի վերջին գրուածքը եղած է իր մահէն առաջ բաց նամակ մը Արձագանքի Գո՞վ Թէ Գո՞վ ուղղագրուելուն վրայ, առ Նուպարեան էֆէնտի: Այդ յօդուածը հաճած էր մեզ հասցնել Տիար Շահան Բ. Պէրպէրեան զոր պիտի հրատարակենք Ա. Մամուլի յառաջիկայ Թիւին մէջ:

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ

Յ. ԱԼՓԻԱՐԻՆ

Երբ « Մամուլ » ըս կ'ըստանամ, հինգշաբթի է հինգշաբթի,
Հասկընալու համար թէ Բրիզանթէմը պիտի
Գրէ՞ յաջորդ թիւին մէջ, իր գրիչովը արժուէ,
Ակնարկըս միշտ կը տանիմ խմբարական նօթերուն:

Դեռ չը պատուած թերթերը « Արեւելեան Մամուլ » ին,
Խորհելով թէ կնահած աչքե՛րդ է որ կը փայլին
Ֆանթազիի մը սիրուն՝ իմաստին տակը աղուոր,
Հրճուանքը զիս կը պատէ ամէն անգամ, իրաւ որ:

Սահարայի՝ ճամբորդին ջուրի սափորն՝ Ալփիար՝
Կլանքին համը առնելուդ, յաւին . . . կուտ մը իսկ չես տար,
Զուարթութեան չաստուածը, երգիծանքի մեր Մուսան,
Ինչպէս յանգի տիտանն է Աղեքսանդրը Փանոսեան:

Իզմիր եղած ատենդդ ամէն շաբթո՞ւն, գրեմէ
Կը գրէիր. հիմակ ալ եզրպտուէն գրէ՛ թէ
Փրամիտները բոլոր. ու Սփինքսը ու . . . Մուրսին,
Զուարթումը հոգիիդ ուրիշ բաներ դեռ չըսի՞ն:

« Ասպարէզ մը » տիտղոսով վերջին գրութիւնդ քմովար,
Ինծի դրդեց որ հոտ գամ, ձեռքդ սեղմելու համար,
Հիանալի, եզական, պատուածք մը վրան բաց,
Ծայրէ ի ծայր անթերի արուեստով մը յօրինուած:

Թո՛ղ չըսեն թէ գրածներդ արհամարհողներ ալ կան.
Vieux garçan, Իզմիրցին, յոռետեսները լալկան,
Սկիւտարցի Պէռանժէն, պատուելին իսկ Յ. Գուրգէն,
Յօղուածներուդ կ'ըսպասեն, Պոլիսէն ու Նիւ Եորքէն:

Գիտեմ պարզ ես ու անկեղծ, չունիս ո՛չ մէկ սեռական,
Մտիկ չընելով երբեք ըսուածներուն՝ ետէէդ.
Ասոր համար չէ՞ արդեօք որ կը հաւնուիս այնքան
Տաղանդովդ սրամիտ, ո՛վ Ալփիար մոզական:

Ուրեմն ներէ՛ որ դնեմ վերջակէտը նամակիս.
Ու խնդրեմ որ . . . Նեղոսի վրայ քիչ մը քիչ հակիս.
Ֆէլլահինին բումբերը ու . . . բուրգերն ալ կոնապեղ,
Խեղքդ զխէղ առին տե՛ս, և գրիչդ ալ զունազեղ:

Սեղմելով ձեռքդ յարգանքով կ'ուզէի որ ընդունիս.
Հիացական, խանդավառ զգացումները սիրտիս:

ՍԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐԱՄԵՆԱՆ

ՀԱՄԱՐ ԱԷՐ*

ԺԱ

Օրը օրին երեք ամիս ու երեք օրեր անցեր էին այն օրէն՝ ուր թատերգութեանս բոլոր անձերը չարժման մէջ էին ու կը վերջանար օրը Համբարի նշանտուքով: Չանձրոյթը նախ յամր յետոյ հակայաքայլ սկսած էր գործել նոր փեսային վրայ: զրացի եւ աղղականնէրու ընկերութենէն նա ոչինչ կը հասկնար, ընդհակառակը պարզ ու պարկեշտ տեսակցութիւններ աւելի ոյժ կուտային ձանձրոյթին: Իր ջղային դրութեան յարմար զբօսումներ այլեւս երազ էին դարձեր, որոնց վերջիշումը վարդագոյն կը նկարէին իր երեւակայութեան առջեւ անցեալին արկածալիք հաճոյքները: Սիրոյ այն հըրաշագեղ առարկայէն դուրս՝ զոր կը ներկայացնէր Վերդինի անձը, Համբար ուրիշ ոչինչ ունէր իր անգուսպ ու պահանջկոտ իղձերը գոհացնող, ինք այնպէս կը կարծէր թէ ծաղկահաս կինն ալ սկսած էր ձանձրանալ հակառակ այն անսպառ հրապոյրներուն՝ որով նոր հարսը եղեմական կեանքի բոլոր հաճոյքները կիրացնէր ամուսնական կենցաղին մէջ:

Այն տարին իտալական օրէրայի ընտիր խումբ մը փայլուն ռեքրորուարով կը խոստանար ձոխացնել Քամարանօ թատրոնը:

Համբար՝ որ սիրահար էր երաժշտութեան, փանդի տիրացու չէր, իր եւ կնոջ ձանձրոյթը փարատելու մեծագոյն առիթը նկատեց օրէրան:

Շրջանը սկիզբ ըրած էր Նօրմայով: Պէլլինիի այս գլուխ գործոցը խանդավառ յափշտակութեամբ մը համակած էր հասարակութեան այն ընտիր դասակարգը որ իր հոգեկան սնունդը կը փնտռէ թատրոնին՝ ժողովուրդներու այդ մեծ զպրոցին մէջ, ուր հանճարին ծնած հրաշալիքները, Բանաստեղծութիւն, Նուազ ու Պատկեր, ուրիշ լեզուով՝ Սէրը, Երգը ու Գեղեցիկը, օրերա անունին տակ եւ Արուեստին հեղինակութեամբ կատարելագործուած երրորդութիւն մը կը կազմէն ու մարմին կուտան իտէալին:

Տիրող սովորութեան համեմատ այն ատեն բարձր դասին գեղեցիկ սեռն ընդհանրապէս ճեփօրքե ու պերճանքին ամենէ փառաւոր շուքով սգուած կը յաճախէր թատրոն, ուր մէն մի օթիակ տանելով իր մէջ գեղեցկութեան թագուհիներ՝ ընդարձակ սրահը կը ներկայացնէր երփներանգ անուներով զարդարուն պարուէլ մը:

Վերդին առաջին անգամի համար կ'այցելէր թատրոնը, բայց իրբեւ քահանայի հարս՝ չուզեց սովորութիւնը յարգել ու միայն իր պարանոցը սովորականէն աւելի բաց ու կլոր թեւերուն մինչեւ

* Տե՛ս Զիւ 16, էջ 402.

դաստակներուն արտօնելով մերկանալ՝ քնաց բազմելու առաջին կարգի օթեակ մը։

Սրահը եւ օթեակները բոլորն ալ բռնուած էին, միայն անոնցմէ մին, ճիշդ Համբարի դիմացը պարտաւ կը մնար տակաւին։

Համբար շատ բարեկամներ ու ծանօթներ ունէր որոնք երեք ամիսէ ի վեր կորուսած էին ղէնքը։ Վարը, սրահին մէջ, անոնցմէ մի քանին իրարու իսպառով ղրտակներն ուղղեցին Վերդինի երեսին, ասոնց հետեւեցան հանդիսականներու մեծ մասը։ Նոյնպէս օթեակներէն ընդհանուր նայուածքի առարկան եղաւ վէպին դիւցազնունին։

Հպարտ զգաց ինքզինքն Համբար հիացումի այն երեւոյթին հանգէպ՝ որով գեղեցկութեան առաջին մրցանակը պիտի սրուէր անշուշտ իր կնոջ։

— Ո՞ւր ենք, Համբար, հարցուց Վերդինի ժպտալիք՝ չկրնալով զսպել անակնկալ տեսարանին ազդած զարմանքը։

— Հոն ուր սէրը կ'երգուի եւ գեղեցկութեան ցուցահանդէսը կը բացուի, պատասխանեց ամուսինը նոյնպէս չ'կրնալով սանձել իր զգացումները իր անստղծութեան կնոջ տարած յաղթանակէն յանդգալաբար չփացած։ Դու, Վերդին, որպէնզի գաղափարն ունենայիր քու ինչութեան ու միեւնոյն ժամանակ պիտիալու համար թէ ի՞նչ կ'արժէ քննէ սիրուիլ՝ պարտէիր գոնէ վայրկեան մը փոխանցել քու էութիւնը մի ուրիշ կնոջ եւ այնպէս տեսնէիր զուր քեզ . . . :

Ա՛հ, կը չափազանցես, Համբար։

— Միթէ կարելի՞ է չափել անհունը . . . : Սակայն, տե՛ս, ահա կ'սկսի ներկայացումը։

Մինչեւ այն օրը Վերդին գտնուած էր ուր ուրեք դպրոցական, հարսանեկան եւ ստէպ եկեղեցական հանդէսներու մէջ, որոնց սովորական, միօրինակ ու մերթ ձանձրալի հանգամանքով խտացած հրապոյրները գրեթէ ոչինչ կը գործէին իր հոգիին անփթիթ ձըգտումներուն վրայ։ Անմեղութեան անուցած ու սիրով օծուած այդ բարձր եւ ազնիւ հոգին հրաշալի զարթնում մը ունեցաւ աշխարհի ամենէ զրաւիչ տեսարանին առջեւ երբ օրփեսային ներածութենէն յետոյ բեմը բացուեցաւ։

Հանդիսաւոր է տեսարանը ու վսեմ՝ սաղարթախիտ ծառերուն ետեւէն բոլորակ լուսինը ծայր կուտայ ու բեմը, որ կը ներկայացնէ անդնդային խաւարով իմանձր ու լոին անտառը, քոճրմ ու քրմունքներու խմբերգին հետ անտառին դարաւոր ծառերը սկսելով իրենց բունեղէն մինչեւ նրբաղին տերեւները կը զողան։

Առասպելական դարերու մէջ ապրած եւ յետոյ կեսարի արչաւանքով յաւիտենապէս թաղուած հին Կոլոնայի խստակրօն ոգին, այդ անողոքելի ծերունին՝ որ դիցարանութեան փրկիսփայտութիւնը իր պողպատեայ ձեռքերով խեղդեց տաան ինքերորդ դարին մէջ երթտասարդ Պէլլինիի հանձարին բուռն ճառագայթումէն կը յառ-

նէ եւ իր բոլոր արհաւիրները կը պարզէ սպառնալով վերստին խեղդել մարդկան աստուածութիւնը, բայց ահա քրմապետուհին Նօրմա, այսինքն կինը, այսինքն սէրը, այսինքն բանաստեղծութիւնը իր հրաշափառ ձայնով՝ Ս. Պետրոսի ստուերին տակ շրջ-թայուած նոր իտալիոյ ազատագրութիւնը կ'աւետէ:

Երբ Նօրմա իր անմահ ֆաւստ սխիւսն կ'սկսի երգել՝ բոլորակ լուսինն արգէն բարձրացած է ծառերուն վերեւ:

Լուսինը, երկրին այդ անհաւատարիմ գիշերապահը, արեւին այդ սիրուն պիտակը՝ որու երեսին անձկութեամբ կ'սպասեն գերեզմանները մանաւանդ, այսինքն արեւէն յետոյ խաւարին մատնուած ծաղիկն արշալոյսին՝ եւ կեանքէն յետոյ նոր կեանքի յոյսով անէ-ացած մարդն յարութեան՝ լուսինը սակայն իր սիրահարները խա-բող վթարուած կոյսի նման յեղյեղուկ եւ յարափոփոխ հանգաման-քով մը կը լրտեսէ գիշերուան լուսեան մէջ երկրի բոլոր անց-քերուն: Ու ոճիրներու հանգէպ սեւ դիմակ մը կ'զգենու ամսոյն մեծ մասը, եւ հարսանիք անուն հիմէնեան աղէտալի տռամներու առաջին զուարթ արարին իր դիմակը կը նետէ ու տխուր ժպիտով մը կը նայի: Այսպէս Պէլլինիի գլուխ գործոցը բոլորակ լուսինով կսկսի ու սեւ քողով կը վերջանայ երբ տռամի դիւցազնուհին, Նօրմա ողջ թաղուելու կը դատապարտուի եւ քրմապետը, առաս-պելական դարերու խստակրօն ոգին սեւ պատտառ մը կը ձգէ սի-րոյ զոհին վրայ:

Նօրմա կը թաղուի, այո՛, բայց իր շունչով կ'ոգեւորուին Մած-ծինի, Քալուր, Վիթթօր Էմմանուէլ եւ Իտալիա կը փրկուի ինչ-պէս սիրոյ Աստուծոյն թաղումով գերութիւնը կը ջլատուէր:

Իբրեւ երազի մէջ, կեանքէ դուրս, անդրաշխարհային վսեմու-թեամբ պարզուած տեսարանին առջեւ Վիրգին, մինչեւ իր գոյու-թիւնը մոռնալով յափշտակուած կը մնաւ բեմին ու երաժշտու-թեան:

Այդ միջոցին Համբար տարբեր եւ անակնկալ տեսիլէ մը մագ-նիսուած՝ իր կարգին կը մոռնար մինչեւ իսկ Վիրգինի ներկայու-թիւնը:

Դիմացի պարապ օթեակը երկու անձեր կուգային բաղմիլ, մին բարձր ու գեղանի կին մը եւ միւսն ազնուականի բոլոր երեւոյթ-ներով նոյնպէս գեղանձն երիտասարդ մը, երկուքն ալ օտար գէմ-քեր կը ներկայացնէին: Երիտասարդը կնոջ վերաբերուն ու գլխի ծածկոցն հանելով անոր փառաւոր sberleffo մերկացուց, երբ նըս-տան կինն իր անվիճելի գեղեցկութեամբ ու աստղափայլ գոհարնե-րու պեծանքով առաւելութիւն մը զգեցաւ միւս օթեակներուն վրայ:

Համբար բնական հետաքրքրութեամբ երբ հագիւ իր դիտակն ուղղեց գեղանի կնոջ՝ տեսաւ որ նա իր ակնոցին հետեւէն հեզնա-

կան ժպիտով մը կը զիտէր Վերգինը. Համբար զողաց, շարժում մը ըրաւ. օթեակին մէկ անկիւնը քաշուելու որպէս զի իր ներկայութիւնը սքօղէ, բայց կնոջ աչերը մագնիսած էին զինքը որով քամուեցաւ իր աթոռին վրայ. այլ եւս չկրցաւ անտարբեր նայիլ ճակատազրային օթեակին:

Մի քանի վայրկեան յետոյ հանդիսականներու բուռն ծափահարութեան հետ կէցցէներու ձայներ սկսան թատրոնը զղրելու. քաւա քիւլան լնացած էր ու Նօրմա ընդհանուրին խանդավառ համակրութիւնը եւ տասնեակ ծաղկեփունջեր կ'ընդունէր. Վերգին իբրեւ հրաշալի երազէ մը սթափած՝ Համբարին նայեցաւ ու տեսնելով անոր այլայլումը՝ զոր վերազրեց բեմին անխուսափելի տպաւորութեանը, ըսաւ.

— Ա՛հ, որքա՛ն երջանիկ պէտք է ըլլայ այս կինը որ այնքան վայելչապէս կը թարգմանէ հանճարին հրաշալիքը, միեւնոյն ժամանակ մտացածին հրեշտակը պատկերացնելով իր չքնաղ անձին վրայ, իր գերբնական ձայնին մէջ, ոչ մի սոխակ պիտի կրնար հաւասարիլ անոր երգին, ոչ մի հուրի պիտի յաջողէր անոր հրապուրչներով դիւթել ընկերութիւնը . . . Տե՛ս, գեղարուեստին ստեղծած երաժշտական զանազան գործիներու համախմբում մը չէ կարող սանձել կնոջ ձայնը. այդ երկնային տաւիղը Աստուածային բան մը ունի իր մէջ, որ մինչեւ իսկ ապառաժէն սիրտ կը հանէ . . . Ինչո՞ւ փոխանակ թնդանօթներ որոտալու՝ կիներ չերգէին պատեւրազմի դաշտին վրայ ու փոխանակ երիտասարդ կեանքեր գօսելու եղբայրութեան կապին տակ նոր կեանքերով չլեցուէր աշխարհ . . .

Ընդհանուր խանդավառութիւնը դեռ կը շարունակուէր ու Վերգին միշտ կը խօսէր, իսկ Համբար ուր ուրեք կը պատասխանէր աւելումայ ժպտելով, թերեւս առանց հասկնալու անոր արտասանած բանաստեղծութեան ուրին, վասն զի իր միտքն այլուր զբաղած էր այժմ, գիմացի օթեակին մէջ, ուր տարբեր դերասանուհի մը կողմէ տարբեր եւ համր ներկայացում մը կը կատարուէր, որու բնութեան ու նիւթին թափանցելու համար երկտասարդ ձմուսինը իրրեւ զմնդակ չարգելք մը կը նկատէր իր այնքան սիրած Վերգինը:

Միջնադարին նորէն դիտակները դարձան Համբարի օթեակին, բայց այս անգամ ընդհանուր հիացման առարկան Վերգին չէր միայն, գիմացի օթեակը ուրիշ տիպար մը կը ցուցադրէր, եւ այս կըրկին գեղեցկութիւններ իրրեւ թէ մրցումի դրուած ըլլային:

Քանի զիտակներն ուղղուէին օտար կնոջ՝ այնքան Համբարի արինը կ'եռար աւելի բուռն տալիսապով տրիփը աննման տէքօլթէին մերկացումով կուգար նորապսակ ամուսնին մէջ քնացող մուկեկան անասունը հրահրել. նախանձը՝ որ կ'ընդ ընկերացող գեղանձն երիտասարդին ներկայութեամբ ահաւոր վարթնում մը ունեցաւ Համբարի սրտին մէջ, հոն նախանձը, այդ խելագար հրէշը,

ընդհանուր համակրութեան ազդեցութեամբ կատղած՝ թերեւս ո՛ր
ճիւղներու նախապատրաստական տարւած ու մոայլ ծրագիր մը
կուրուագծէր . . . :

Երկրորդ արարի բացումէն առաջ տէքսթէ կինն եւ ընկերը
պատրաստուեցան մեկնելու. Համբարի կուրծքը պայթելու աստի-
ճան սկսաւ բախել. ո՞վ էր այդ երիտասարդը. որ ընտանի ձեւերով
ու պաշտութի յայտնի եղանակով մը կը դուրգութար կնոջ վրայ,
անոր վերարկուն ու գլխի ծածկոցը այնքան հոգածութեամբ յար-
դարելէ ու կինը վերջին նայումը մը տալէ ետեւ. սրահին ու
մասնաւորապէս Վերգինի օթեակին, մեկնեցան.

Համբար ելեքտրական ցնցումով մը ոտք ելաւ ու դառնալով
Վերգինի թոթովեց.

— Վայրկեանէ մը կուգամ . . . :

— Ա՛հ, ո՛չ, մի՛ գնար, աղերսեց Վերգին զողահար.

— Վայրկեանէ մը կը դառնամ . . . :

— Մի՛ թողուր զիս առանձին. Համբար, ես սովոր չեմ . . .
տես՝ սահողիսականներն ինծի կը նային . . . կ'աղաչեմ . . . :

— Բայց վայրկեանէ մը . . . :

Եւ Համբար ներքնագաւթէն շուքի պէս անցնելով մեծ սան-
դուխէն իջաւ այն լոպէին՝ ուր հակառակ սանդուխէն կ'իջնէին օ-
տար երիտասարդն ու կինը.

Բակին մէջ բազմութիւնը խռնած էր ու խօսակցութեան աղմու-
կը չափազանց. բոլորն ալ անծանօթ կնոջ կը նայէին ու ճամբայ
կը բանային.

Կինը հպարտ ու անտարբեր հանդիսաւորութիւն մը ունէր, եւ
սակայն իր աչիւրը թերեւս մէկը կը փնտռէին բազմութեան մէջ,
յանկարծ կեցաւ ու բան մը ըսաւ ընկերին որ անմիջապէս ետ դար-
ցաւ սանդուխէն վեր.

Համբար առանց մտածելու. թէ կրնար մերժուիլ՝ զսպելով իր
յոյզը եւ տալով իր անձին գուարթ երեւոյթ մը ինքեաց զիմաւո-
րել կինը, եւ զգօն տարփածուի մը յարգալիւր եղանակով՝ քաղցր
տրտաբերեց.

— Օրիորդ Իօաննա . . . :

— Ա՛հ՝ պարոն, դո՛ւք . . . ի՞նչ հանդիպում . . . պատասխանեց
կինը ընտանի Ժպիտով եւ իր ձեռքը ներկայացուց.

Համբար այդ անակնկալ ընդունելութենէն քաջալերուած
մըմնջեց.

— Ինչո՞ւ չսպասէիք, օրիորդ, ներկայացման աւարտումին,
դո՛ւք որ թատրոնի մթնոլորտը խնկեցիք զիւթական բոյրով մը այս
գիշեր . . . :

— Վասնզի նշանածս տկար է ու կը վախնամ որ քնհատու-
թիւնը չմնասէ իրեն . . . :

— Նշանած՞դ . . . :

— Այո՛ . . . գնաց հովհարս բերելու զոր օթեակին մէջ մոռ-
ցայ. կուզէի՞ք որ ներկայացնեմ ձեզ . . . :

— Ոչ հոս, այլուր . . . ուրեմն նշանուեցա՞ք . . . թոթովեց
Վերդինի ամուսինն իբրեւ գնդակահար :

— Ճիշտ այն օրն ուր ձեր երջանիկ ամուսնութեան լուրն հա-
սաւ ինձ . . . պատասխանեց Իօաննա, ըստ որում նոյն ինքն էր
միշտ զուարթ ու ժպտալիւր :

— Եւ ձեր տիկին մա՞յրը, որ կարծեմ հոգեվար էր . . . :

— Կ'ապրի, պարոն, առաջուան պէս քաջաոռղջ, որու կը պար-
տիմ ժիւլը . . . :

— Ժի՞ւլ . . .

— Այսինքն նշանածա :

— Ըսիք թէ պիտի պատուէիք զիս ներկայացնելով . . . :

— Ինչո՞ւ չէ, նա զո՛հ պիտի մնայ մանաւանդ ձեզ նման անձ-
նուէր եւ հաւատարիմ բարեկամի մը ծանօթութիւնը վայելելով,
բարեկամ մը՝ որ տակաւին չէ մոռցած նոյնպէս իր անկեղծ բարե-
կամուհին . . . : Ա՛հ, պարոն, կեանքի մէջ ի՞նչ կայ փափաքելի
այնքան՝ որքան անշահխնդիր ու վստահելի բարեկամութիւն . . . :

Հարուածը խիստ էր, բայց Համբար իբրեւ ճարպիկ զերասան
փութաց տրամախօսութիւնը վերջացնելու :

— Ուրեմն, օրիորդ, վա՞ղը . . .

— Վաղը, ընդմիջեց Իօաննա երկրորդ անգամ իր ձեռքը տալով.
Պէլլա Վիսթա փողոց, թիւ 17. ժամը երեքին :

Ու վայրկեանէ մը Համբար իր կնոջ մօտ վերադարձաւ :

Ծարռանակելի

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՇՔԵՂ ՄԱՅԻՍ ԱՄՍՈՒԱՆ ՄԷՉ

(Ե Ր Գ . Հ Ս . Յ Ն Է)

Շքեղ մայիս ամսուան մէջ
Երբ քաղաքեան կոկոններ,
Անս իմ աչ սրտիս մէջ
Բողբոջեցաւ ժաղիկ — սէր :

Շքեղ մայիս ամսուան մէջ
Երբ քաղաքներ կ'երգէին,
Ներս ես իմ իկարօս, տեղ
Փսիսացի ահանջին :

Թարգմ. ՏՕՔՔ Ս. ՎԱԶԷ

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Գրեց JEAN FINOT)

Ա. Հ. Ն. Ա. Ր. Ա. Ի. ՈՐ. Է

Յորմէհեաթէ մարդը երկրի վրայ կ'իսնդայ կամ կ'արտասուէ, միակ բաղձանքով մը համակուած է. իր առջեւ, իբր վախճանական նպատակ, առկա կ'մնայ երջանկութեան զգացումը, գերագոյն պատկումը իր կեանքին բովանդակ ճիգերուն: Վսեմ իր անշահախնդրութեան մէջ, կամ զգուելի իր եսասիրութեան մէջ, մարդը չի դադրիր Երջանկութիւնը նկատելէ իբր էական հարցը իր երազներուն եւ իր մտածումներուն: Երջանկութիւնը ըմբռնելու եղանակին մէջ է միայն որ տարամիտութիւնները երեւան կուգան:

Որովհետեւ, ինչպէս որ հաճոյամուրը կ'ջանայ հարստանալ՝ գոհացում առնու համար իր մարմինն եւ իր հոգին ախորժակներուն, այնպէս ալ ճգնաւորը կ'ձգտի հեռանալ աշխարհէն՝ իր առանձնացումին մէջ գտնելու համար այն երանութիւնը որուն կը տենչայ հաւասարապէս: Իրաւ է որ անիկա երանութիւնը կ'ըմբռնէ տարբեր եղանակով մը, բայց ոչ նուազ անյազօրէն կը բաղձայ անոր Դիտակից կամ անգիտակից, հաճոյամուրը եւ մենակեացը պիտի քալեն դէպի լեւան միեւնոյն գագաթը՝ տալստի շաւիղներու հետեւելով:

Դիտաբաւ կարելի է կտրել անցնիլ այն երկայն հեռաւորութիւնը որ մեզ կը բաժնէ անկէ: Շատ ճամբորդներ մեծամեծ տառապանքներ կ'կրեն հոն հասնելէ առաջ Շատերը ճամբան կ'մեռնին: Այն հազուագիւտ անձերը որոնք մինչեւ ծայրը կ'հասնին իրենց ջանքերուն, հոն ինքզինքնին կ'գտնեն ուժասպառ, հիւանդ կամ մահացու կերպով վերաւորուած: Անգամ մը որ յաղթանակը կ'տանին, այդ յաղթութիւնը խաբէական կ'երեւի իրենց: Անագանօրէն կը նշմարեն թէ իրենց կեանքը վատնած են անըմբռնելի թիթեռնիկ մը բռնելու համար: Երազուած երջանկութեան տեղ անպատում մեղամաղձութիւն մը կ'պաշարէ իրենց հոգին: Անգարմանելիքն առջեւ կ'ընկճին՝ վնաս, ստէպ անհունօրէն դժբաղդ . . . :

Աւելի հազուագիւտ են անոնք որ իրենց ճամբան լուսաւորող յեղակարծ նշոյլով մը նպաստաւորուած են: Անոնք այդ աղօտ լոյսէն օգտուած են իրենց ուղղութիւնը փոխելու համար: Ո՞վ գիտէ թերեւս իրենց զողգոթան միայն փոխած են:

Դժբաղդութեան մէջօտինները որոնք կ'լսուին՝ շատ տխուր են, բայց ալ աւելի տխուր են անոնք որ երբեք չեն լսուիր . . . :

×

Ողբ, հեծեծանք կ'արձագանգեն մեր շուրջը: Ամէն մարդ ինքզինքը դժբաղդ կը կարծէ: Արդեօք պարզ թիւրիմացութեան մը զուգահիսպումը չէ՞ այս Արդեօք զոհերը չե՞նք ա'լ աւելի վտանգաւոր կրկնեցնելու ժամը որ չի դադրիր գոհուածներու թիւը աւելցնելէ: Արդեօք յառաջդիմութեան նպատակն է միայն մեր անձկութիւնը աւելցնել, աւելցնելով նաեւ մեր բարօրութիւնը: Բազմաթիւ են այն գիտունները որոնք կ'հաստատեն թէ մարդկութեան վրայ ճշնշող դժբաղդութիւնը հետզհետէ աւելի դժնդակ, աւելի ծանր պիտի դառնայ: Արդեօք մարդկային բարեշրջութեան յառաջդիմութիւնը երջանկութեան ընթացքին խոտո՞ր համեմատութեամբ կ'արտայայտուի: Ո՞րն է այն անտեղիտալի օրէնքը որ միայն ի վնաս մեր երջանկութեան բարեշրջուելու ճակատադրային երկսայրաբանութեան մէջ կ'փակէ զմեզ:

×

Կեանքին մէջ յառաջանալով՝ մարդիկ հասարակօրէն կ'մոռնան ներկան եւ ապագային մէջ միայն կ'ապրին: Երբ ասիկա ի դերեւ կ'հանէ իրենց յոյսերը, կ'նշմարեն թէ երբեք ապրած չեն: Այս կերպով մեր շուրջը, մեր առջին, մեր ետին կ'տեսնուին միմիային ճամբան ինկող մարդեր, յաճախ խաբուած եւ գրեթէ միշտ տխուր եւ դժբաղդ:

×

Բարոյապաշտները սովորաբար Երջանկութիւնը կ'դիտեն անըմբռնելի արհամարհանքով մը: Իրենց համար Երջանկութիւնը ընդ քարչ կերթայ բարոյագիտական գրութիւններու ետեւէն՝ իբր ձանձրացուցիչ ստուեր մը: Սակայն առանց Երջանկութեան՝ ոչինչ կայ յուն է մարդկային հիմնարկութիւններուն մէջ: Ինչպէս նաեւ բարոյական գրութիւններուն մէջ: Առանց անոր ոչինչ կայ հաստատուն, ոչինչ կայ իրական՝ կեանքի հիմնարկութիւններուն մէջ: Ինչքէ՞ կը ծառայէ անտես ընել ուզել անոր կարեւորութիւնը: Երջանկութիւնը՝ Ոլիմպեան աստուածներուն նման՝ միշտ ժամանակին կ'հասնի զգացնելու համար իր ազդեցութիւնը մարդկային կեանքին վրայ:

×

Կեանքի էական հարցը, մեր օրերուն, կ'կայանայ հին եւ նոր հաւատքը հաշտեցնելու մէջ: Երբեմնի հաւատքը մեզի կը սորվեցնէր թէ երկրի վրայ կեանքը այն աղբիւսն է ուր կ'ըլտնի երազուած անտեսանելի զրախտը: մեր օրերուն հաւատքը կ'ըսէ թէ կեանքը ինքն իր մէջ նպատակ մը ունի:

Պէտք է երջանիկ ըլլալ երկրի վրայ, ա'լ աւելի երջանիկ ըլլալ

լու պայմանաւ հանդերձեալ կեանքին մէջ, կ'ըսեն հաւատացեալները:

Պէտք է երջանիկ ըլլալ երկրի վրայ, որովհետեւ ապագայ երջանկութիւնը խաբէական կրկներեւոյթ մըն է միայն, կ'ըսեն ըսկեպոսիկները:

Բայց թէ՛ առաջինները եւ թէ՛ վերջինները պարտին խորհիլ՝ կէօթէի նման՝ թէ կեանքին նպատակը նոյն իսկ կեանքն է . . . :

Միջին դարը, Պղատոնի յենած, Երջանկութիւնը կ'արտաքսէ ոստանէն: Արդի բարոյապաշտները, Քանդի ետին ամրափակուած, Երջանկութեան մտահոգութիւնները կ'վտարեն բարոյականի կալուածէն, Կործանած այնքան զրութիւններու պատմութեան մէջ՝ թերեւս միայն ստոյիկեաններն ու շնականներն են որ Երջանկութիւնը կ'նկատեն իբր մարդկօրէն աստուածութիւն՝ մը, սիրազեղ անոնց համար որոնցմէ խոյս կուտայ, խնդալից անոնց համար որոնք կ'նպաստաւորուին իր հրաշագործ հպումէն: Ասիկա երբեք արգելած չէ որ խորապէս բարոյական ըլլան իրենց վարդապետութիւնները որոնք՝ ամէն բանէ առաջ՝ գիտէին Երջանկութիւնը նոյնազնեւ ճշմարտութեան հետ:

Ստոյգ է թէ ստոյիկեանները քաջութիւնը ունեցան Երջանկութիւնը պանծացնելու: Բայց իրենց Երջանկութիւնը իսկապէս արտմաթախիծ է. անիկա մակաբան խստութիւն մը ունի ու կորսուած պատրանքներու սուգը կ'կրէ յաւէտ: Իրենց ապրելու հըրճուանքը ուրիշ բան մը չէ եթէ ոչ մահուան պայծառ մտածումը: Սակայն եւ այնպէս անոնք կեանքէն հրաժեշտ կ'առնեն իբր անվերջ կոշուքէ մը մեկնող հրաւիրեալներ:

Մարք-Օրէլի զուր կը քարոզէ թէ անվայել է վշտակրիլ: Իր հոգին թոյն կ'ըսուի: Մարգերու լաւագոյնին գերաշխարհիկ հաւասարակշռութիւնը առասպել մըն է լոկի Այդ հաւասարակշռութիւնը կ'զտնենք միայն Ռընանի վրայ որ իր հոգիին խաղաղութիւնը կը փոխանցէ մինչեւ իր հերոսներուն հոգիին մէջ:

Ինչո՞ւ գէշ խօսիլ երջանկութեան, ուրախութեան վրայ: Սքինօզայի կարծիքով ուրախութիւնը կատարելութիւնն է: Լո՛կ պարտաւորութեան վրայ հիմնուած բարոյականը սնանկ հոշակուեցաւ: Ա՛լ ո՛չ ոք կ'հաւատայ Քանդին, բայց հետզհետէ կ'զօրանայ ամէնուն հաւատքը այն միակ իրական բանին վրայ որ գոյութիւն ունի մեր մէջ, որ կ'առաջնորդէ մեզ հակառակ մեր կամքին, այն է Երջանկութեան զգացումը կամ մանաւանդ Երջանկութեան տենչը:

երբ մարդիկ յաջողին կատարելագործել եւ ազնուացնել այս զգացումը, Մարդկութիւնը ինքզինքը ազնուացած եւ կատարելագործուած պիտի գտնէ իր կարգին:

×

Անցած դարերու բովանդակ պայքարները՝ բարոյական իտէալին շուրջը՝ նպատակ ունին եսին ջախջախումը կամ յաղթանակը: Մարդկային անձնաւորութեան ուրացումը կամ անոր ազատ փթթումը:

Կոխոտուած, քայքայուած եւր հոմանիշ կ'դառնար առաքինութեան: Անոր փլատակներուն վրայ ծլարձակել կուտային մարդուն աստուածային յատկութիւնները, իբր թէ ճոխ ծաղկափթթում մը հնարաւոր ըլլար ապալիւր ապառաժներու վրայ:

Հակազդեցութիւնը, ինչպէս միշտ, մոլորեցաւ ծայրայեղութեան մէջ: Մարդկային անձնաւորութիւնը միահաղոյն փրկելէ յուսահատ՝ անիկա բաւական սեպեց յաղթանակել տալ քանի մը բացառիկ էակներ: Զօրաւոր մարդուն, կիսաստուածին պաշտամունքը՝ զոր վերածնութիւնը ներբողեց եւ զոր ամէն կրանգէ նսապաշտներ որդեգրեցին, ներձակ հրաժարում մը կ'ըարողէ: Ճգնողութիւնը անհատը կ'զոհէ ի նպատակ անտեսանելի էակին, հսապաշտութիւնը հանրութիւնը կ'զոհէ յօգուտ մէկ քանի աւելի զօրաւոր եւ մանաւանդ աւելի անագորոյն էակներու: Առաջինը զինաթափ կ'ընէր մեզ իր անշահախնդրութեամբ: Երկրորդը կ'ըլայրացնէ մեզ իր ախորժակներուն անպատկառ յազեցումով:

Անդորրութիւնը պիտի վերածնի մեր տենդալաւ ըղձանքներուն մէջ ա՛յն օրը միայն ուր պիտի ընդունուի թէ Երջանկութիւնը ամէնուն համար է՝ հաւասար աստիճանով:

Թարգ. Կ. ՆԱՒԱՍԱՐԴ

ՈՒԹԵՆՈՍ ԷՖ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ ՍԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Յարգելի ուսուցչապետին՝ դառնակսկիծ մահը առիթ կուտայ հայ համայնքին անգամ մ'եւս անդրադառնալու իր բնատոհմիկ վարժարաններուն, եւ ճշմարիտ ուսուցիչներուն աննախանձելի կեանքին վրայ:

Հայ ուսուցիչը անշահախնդիր՝ եւ անձնուէր ոգի, որքա՛ն որ ալ ամբապնդիչ ըլլայ իր կատարած մեծ գործին պատճառած ներքին զոհունակութիւնը, նիւթապէս ան ախանձելի կը մնայ:

Կարծես ապարդիւն ըլլալու դատապարտուած են այն բոլոր ջանքերը, որ կը ձգտին հայ ուսուցչին նիւթականը բարւոքելու:

Զուր եւ անօգուտ պիտի մնան այդ ձեռնարկները, թէեւ նա մը-

նայ միշտ իր բարոյական բարձրութեանը մէջ՝ եւ մեռնի համբաւին պատանքովը պարուրուած:

Ի՞նչ համայնքը՝ նախանձոտ, և ապերախ,
Կուգէ տեսնել իր ուսուցիչն խեղճ, զօրաղղ,
Այնու հանդերձ պիտի՝ չընկրկի նա՝ երբէք,
Եւ առանց իսկ ըլլալու վնաստ, յուսարեկ,
Ջրկումներու փոխան պիտի տայ առատ,
Իր սուրբ ճակատն չընդունիր բիծ, ու արատ

* * *

Ուսուցչապետը՝ խոնարհ եւ համեստ ընտանիքի զաւակ, չունեցաւ երբէք տկարացում մը իր անհատական, եւ ընտանեկան կեանքին մէջ. նա բարձր, եւ անքննադատելի մնաց նոյնպէս՝ Գրական ասպարէզին վրայ:

Նա՞ ո՛չ միայն սիրուեցաւ Պէրպլեհան սաներէն, այլ՝ եւ ընդհանուր հայ աշակերտութենէն:

Այս վերջին պարագան իր չուրջը գտնուող ուրիշ վարժապետներու նախանձը չարժեց, որոնք համբերութիւնը չունեցան իրենց թունաշունչ պոռթկումները զսպելու գոնէ:

Ինք զրամի անհրաժեշտ տէտքը ունենալով հանդերձ, յորելիանի միջոցին գոյացած զրամէն հարիւր ռսկույ կարեւոր բաժին մը հանեց կարօտ ուսուցչաց օգնութեան անտուկին, քաջ գիտնալով որ հայ ուսուցչութիւնը որքան զօրաղղներ ունի իր ծոցին մէջ:

Պարտք ձգելով միասին, ինք գիտէր թէ՛ վարժապետներուն մէջ հարուստ կը մեռնի:

Հարուստ կը մեռնի, որովհետեւ հարուստ սրտով մը ապրեցաւ եւ նախապէս ապահովեց բարոյապէս իր զաւակացը ապաղան:

Աչքառու կէտ մ' եւս:

Ուսուցչապետը ապագային կանխատեսութեամբ ապահովագրեց 600 ռսկի իր կեանքը, կարծես բոլոր պաշտօնակիցներուն ըսել ուզելով թէ՛ «Ապահովագրեցե՛ք ամեկեկիդ աչքներ՝ կեանքը»: Գոնէ՛ ընտանիքի ապագայ խեղճութեանը հեռապատկերին տուայտանքէն զերծ մնալով՝ անհոգ եւ ապահով քանի՛ մը տարի աւելի՝ կ'ապրի ուսուցիչը:

* * *

Պէրպլեհանի վարժարանին նման բազմադիրքի հաստատութիւն մը, եթէ օտար՝ Միսիոնարութեան վարչութեան տակ գտնուէր, իր բոլոր ծախքը հանելէն ի զատ, կը որիկ գոյ մար մ'ալ կը թողուր տարուէ տարի, չնորհիւ մեր այլասերած լրագիրներուն եւ լրագրողներուն:

Սա վերջընթեր տարիի միջոցին, Պօլսական լրագրութեան կողմէն այնպիսի նպատակաւոր խուլ պայքար մը մղուեցաւ. բնատուր վիկ կրթական հաստատութեանց դէմ, որ մտքի այդ սնանկներէ ու մանք անուղղակի կերպով օտար հաստատութեանց ձրի մուշտակներն եղան:

Թերթին մէկը ելաւ իր դէմը Պէրպէրեանը, եւ Պէրպէրեան վարժարանը առաւ:

Ուրիշ մը՝ Սանտարեանը, մէկ երրորդ մը կեսարիոյ Ս. Կարապետի վանուց բարձրագոյն վարժարանը, եւ. եւ այսպէս ձեռք ձեռքի տուած ջանացին վարկաբեկ ընել անխտիր բոլոր մեր բարձրագոյն վարժարանները. եւ. մեր ոչխարամիտ ծնողները առանց թափանցելու այս մղուած նպատակաւոր պայքարին զաղտնիքին խորը, զաւակնին հսնելով՝ կեղրօնակալնէն, կամ Պէրպէրեանէն, զըրկեցին Բոպէրզ Գօլէճ:

Հայ աշակերտը արհամարհելով Թրխտինցիին վարժարանը՝ Եփրատ գօլէճին գուռը թփ առաւ:

Օտար Միսիոնարը հայ աշակերտը հրապուրելու միջոցները լաւ ու քաջ գիտէ:

Գօլէճներու մէջ կատարուած շարաթական չեֆլըրները ի մի հաւաքելով հասուն երկպեռ աշակերտները, զանոնք աւելի եւս կը կապէ Ս. գրքին եւ դպրոցին:

Վարպետորդի ձեռնարկները միսիոնարին, միացած հայ լրագրութեան աղտոտ պայքարին, հայ աշակերտութեան մեծ մասը համախմբեցին օտար մակաղապտեղին, եւ ապա ելան բարձրաձայն արձագանգեցին թէ՛ «Գօլէճի աշակերտութիւնը այս ցարի նախորդ ցարիներէ աւելի եղած է»:

Ապրի՛ հայ լրագրութիւնը. իր պարտականութիւնը՝ չատարած պիտի ըլլար, եւ եւս զիրենք ամենէն առաջ պիտի ծափահարէի, եթէ հայ հաստատութեանց մէջ մասնանիշ եղած թերութիւնները գոյութիւն ունենային իրապէս:

Ապրի՛ հայ լրագրութիւնը. իր զարգացման զենիթը հասած է:

Հայ լրագրութիւնը կ'անդիտանա՞յ արդեօք մեր համայնքին տըկար կողմը. դիւրահաւան է այն եւ օտարապէր:

Ասոր միացած օտարին քծինքը, արտաքին ձեռն ու. փայլը՝ բընական է որ գօլէճներու աշակերտներուն թիւն աւելնար այս տարին ինչո՞ւ. Պէրպէրեան վարժարանը՝ իր անձնուէր հիմնադրին մահուան յաջորդ օրը իմանալով թէ պարսֆի տակ է Պէրպէրեան մեր մէջ ամենէն աւելի սիրուած անձնաւորութիւնն էր Պօլսէն աւելի զաւառը կուլայ իր վրայ:

Կեսարիա

ՍԵԼՔՆ - ԱՍՍՏՈՒՐ

Լ Ր Ս Ք Ա Ղ

✱ Յառաջիկայ Թիւով ինչպէս յիշատակած ենք ներկայ Թիւին մէջ՝ ժանձմուծեամբ մը պիտի հրատարակենք ողբացեալ Պէրպէրեան էֆէնտիի պատասխանը. արձագանք բառին Գ.Պ.Պ. Թէ Քով ուղղագրութեան մասին: Այս յօդուածը իր պաշտելի ձեռքէն վերջին ելածն է. — մահուան նախորդ շաբաթ օրը ամբողջովին եւ միայն տաով զբաղեցաւ կ'գրէ մեզ ողբացելոյն որդին Տիար Շահան Թ. Պէրպէրեան. ուստի առանց մեծազորող րեկամներու և բարձրաժողի ու բանաստեղծական դարձածներու ողբացեալ ԹէՅէնս Պէրպէրեանի վերջին գրութեամբ Ա. Մամուլի և ոչ թէ ուրիշ ու է Թերթի մը համար է եղեր . . .

✱ Տիար Պետրոս Պօլսպէրեան Ս. Յարման իւզաներկ պատկեր մը նկարած և նուիրած է Գարաթաշի Ս. Կարապետ եկեղեցոյ:

ԶՈՒՆԱՃԵԱՆ ՄԱՀԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ

✱ Զատիկ երկրորդ օրը տեղի ունեցաւ Զուխանեանի արձանին պաշտօնական բացումը. շանդէսը բացաւ Տեսուչ Թովմաս էֆ. Պայանեան ճառով մը, որմէ յետոյ հետզհետէ ճառեր կարդացին Աւետիս էֆ Տիվրիկեան և Մեսրոպեան վարժարանէ աշակերտ մը, ի վերջէ խօսեցաւ Ս. Առաջնորդ հայրն և վերջացուց հանդէսը կատարելով եկեղեցական արարողութիւնը. շու փոքրիկ դիտողութիւն մը, սովորութիւն է որ այս տեսակ հանդէսներու առթիւ, նախապէս ուշադրութեան առնուին կազմակերպիչ մարմնոյն կամ հանդէսի նախագահին կողմէ՝ խօսուելիք ու արտասանուելիք բանախօսութիւնները կամ ճառերը, հանդէսին կազմակերպութիւնը և վերջապէս ամենէ փոքր մանրամասնութիւնները, հանդէսը ըլլայ կարեւոր կամ անկարեւոր, արժանի կամ անարժան: այսպէսով Թիւրքիսցութիւններ, հակասութիւններ տեղի չեն ունենար և ատենաբան, բանախօս ու ճառախօս իրարմէ զանգատելու կամ զիրար հակադրելու ձախող կացութեան մէջ չեն գտնուիր:

✱ Ինչ նախորդ Թիւով Զուխանեանի արձանին բացման առթիւ գրած էինք թէ այդ յուշարձանի կանգնման նախաձեռնարկ եղած է Ճէրիտէի և Ուլսթանդակի ողբացեալ արտօնատէրը, ինչպէս նաև Սարբեանի յուշարձանի կանգնման համար ևս մասնակցութիւն ունեցած է, այս վերջին տեղեկութիւնը սխալման մը

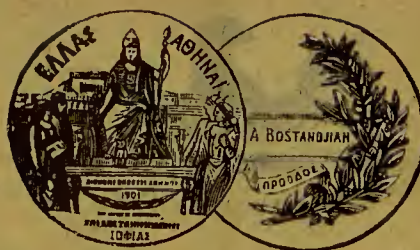
հետեւանօք տուած ենք. բանի որ ողբացեալ Սարբեանի յուշարձանի կանգնութեան սատարած են մի միայն Մշեցի պանդուխտ ազգայիններ:

ԳԱՌԱՌԱԿԱՆ

✱ Եղեմիայէ կ'գրեն մեզ — Թերթի 7րդ. Թիւին մէջ տեղւոյս ժողովրդեան հոգեւոր հովուի կարօտութիւնը և անոր արգելքները ի յայտ բերող մի քանի տողերուն դէմ. Թերթի 13րդ Թիւին մէջ դիտողի կողմէ խեղած իւրեւում և խնդիրը անձնականի դարձուած էր: Կ'փութամ յայտնել թէ մենք երբէք անձնականի հետ գործ չունինք այլ ընդհանուրի շահուն կողմակից ենք. Զենք գիտեր թէ ինչպէ՞ս կ'չանան ճիշտագոյն Ոսկերչեան էֆ. շքանշանայնալու: Այս բանս մեզի ալ զարմանք կը պատճառէ և մեր տէր հայրերուն այս աստիճան յառաջ երթալն հասկցնելու, ուզած էինք. Դիտող կ'յաւելու. նաև թէ լրագրական հրապարակի վրայ հասուն գաղափարներով մէկն է Ոսկերչեան էֆ. Եթէ ճիշտը, խօսուի, ո՞ր լրագրի մէջ յիշեալն հասուն գաղափարներով հանրութեան ծառայած է: Թող հաճի դիտող ցոյց տալ. Երկու տարի առաջ, Թիւրքիսեանի և Ոսկերչեանի քահանայութեան արժանի՝ Ըլլալու տեղւոյս Քաղ. Ժողովին ղեկավար չէինք, զթիւժարեանի ամենամեծ յանցանքը Կ. Թ. զօլէճէն ընթացաւարտ ըլլալն է՝ կ'ըսէ դիտող. Այդ մեր հնարածը չէ, այլ եկեղեցաւարացի կողմէ քահանայէ մ'է որ դուրս կ'ելլէ այդ կարծիքը: Եւ քանիցս լսուած արարմանութիւն մ'է, որու ճշմարտութիւնը ուր որ ուզուի կ'հաստատենք: Այլևս կ'մնայ հետեցնել որ մեր դիտող բարեկամը չլսածին և չգիտցածին վրայ իր միակ գաղափարը յայտնելով սխալած է:

ՆՈՒՐԱՏՈՒՆՈՒԹԻՒՆ

✱ Գառապալի Թաղ. խորհուրդը կը խնդրէ մեզմէ իր շնորհակալութիւնները հրապարակաւ յայտնել հետեւեալ անձանց որոնք եկեղեցւոյ և վարժարանին նուիրած են հետեւեալ առարկաները. Տիար Զարեհ Սպարդալի 1 Թ. չիթ. Անտոն Անտոնեան 6 զոյգ հողամասի, Գրիգոր Օտապարեան 1 Թ. ատարցու, Նոր Համբարձումեան 1. Ժր. սրմաշէրիտ, Բարսեղ Քէշիշեան 2 զանգուկ, Թրօզարի պար վաճառ. 1 Թ. խառա, Տիկնայր Մար. րուհի Կ. Կիրիւնիան 1. օսկիի մոմ, Մարի Սէմիզեան 1 ըլիւշէ փորուրար:

Médaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903

ՀԱՐԿԱՅ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼ

ԷՔԼԵՐԻ

ԱՆՆՄԱՆ

ԱՆՁՐԵԻԱՆՈՑԵՐԸ

ՄՈՒՇԱՄՊԱՆԵՐԸ

ԼԱՍՏԻՔՆԵՐԸ

ՊԼԱՆՔԵԹՆԵՐԸ

ԵՒ

ԱՄԲՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՈՒՍԱԿՆԵՐԸ

Քաւառի գնողներուն համար

“ԷՔԼԵՐ”-ին հասցէն՝

ՅԱԿՈՒՐ ՊՕՍՏԱՆՃԵԱՆ

Հիշեցիկեք փողոց — Ի Ջ Մ Ի Ր

PHOENIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Դրամագլուխ և պահեցածի գումար Ա. Ո. 4,500,000

Տարեկան հասոյթ Ա. Ո. 1,500,000

«Ֆէնիքս» 122 տարի է ի վեր հիմնով անձ սրտի հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւնն է՝ և պարզ հաշուով և առաւելքան 27,000,000 Ա. Ո. վնասուց համար:

«Ֆէնիքս» կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ շէնք, կարասիք և ագրանք յոյժ նպաստաւ որ պայմաններով: Դիմել առ

Լիազօր Ընդհ. Դորժակալ Իզմիրի և Դաւառայ

F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE BRANCHE MARITIME

ETABLI A LONDRES EN 1720

Ծովային Ապահովագրական ընկերութիւն

խիստ նպաստաւ որ պայմաններով:

Մասնաւ որ պայմանագրութեամբ մը ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ նաեւ կրակի արկածներ: 10 տրու ան պայմանաժամով մը միմեքանոցներու (Docks) մէջ ինչպէս լինելիա նոյնպէս և գլխաւոր բոլորեալ մէջ, ինչպէս Մարսէյի, Հաւրի, Համպուրի ևն ևն:

Իզմիրի Ներկայացուցիչ

F. BLACKLER

BANQUE D'ORIENT

ՊԱՆՔ ՏՕՐԻԱՆ

Հաստատուած Բանաստանի Ազգ. և Տըչանտի Ազգ. դրամատան կողմէ
Դրամադրութիւն ամբողջութեամբ զրուած ֆրանք: 10,000,000
Կեդրոնատեղի ԱՔԵՆՔ

Մասնաճիւղ Կ. Պոլիս, Իզմիր, Սելանիկ, Ալեքսանդրիա, և Գազիր
Գործակալութիւն ի Համպուրկ

Պանք տ'Օրիան զրամատուէնի ամէն տեսակ գործողութիւններ կ'ընէ,
ինչպէ՝ գանձում և զեղջում Առեւտրական թղթերու, հեռադրական վը-
ճարմունք, առուծախ փոխգրեւու և զրամներու, Աշխարհի զըխաւոր
քաղաքներու վրայ կուտայ վարկերու բացման զրեք, առուծախ ամենէ
ահապէ արժթուղթերու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, զրու տրժե-
թուղթերու և տպրանքներու վրայ են. են:

ԱՒԱՆԴՆԵՐ

Պանք Տ'Օրիան կ'ընկունի զրամի Աւանդներ հետեւեալ սակերով

1 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	3 ամսուան աւանդի մը հասար
2 $\frac{0}{0}$	6 " " "
3 $\frac{0}{0}$	1 տարուան " " "
3 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	2 " " " "
4 $\frac{0}{0}$	3 " " " "

Բարեկործական Հաստատութիւններու աւանդներն՝ յերեւի սակերէն
 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$ առաւելութիւն մը կ'ընկունին:

Ի տես վճարելի աւանդներուն համար՝ միակ անձի մը կողմէ և 100
Օսմ. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք տ'Օրիան տարեկան 2 $\frac{1}{2}$ տոկոս մը կը
յատկացնէ:

Պանք տ'Օրիան Հաստատութեան տրամադրութեան պակ զրամ է,
աննշան վարձքի մը փոխարէն իր Հաստատութեան մէջ գանուած զրա-
մարկներն, հոն զրամ և արժեաւոր առարկաներ պահելու համար:

ՏՕՔ. Ա. ԱՐԵՒԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ա. ԿԱՅԵԱՆ, ՅԵՂԱՏԵԼՅԻՈՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԵՆ

ԱՆԿԱՎԱՋՆԵՐԱԿԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՐՆԵՐ ԵՒՆ. ԵՒՆ.

Ամեն փրարուծական գործողութիւններ, Ակոախներու պրակնիմ
Bridge - Work, քորսըլէնով աշխատութիւններ, ոսկիի առանցքով գոր-
ծեր, հաշակ և կասարեկադործութիւն:

Ամեն օր 9-12 Կ. Ա. + 2-5 Կ. Ե.

Պէլովի Լօֆայր, Թեմէֆիսիսի քաւածիկն դիմաց

ՈՒԷՍԹԵՐՆ

“ W E S T E R N ”

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1854 թ.

Այս անգլիական կարեւոր ընկերութիւնը կապահովէ ընդդէմ հըր-
դեհի և ծովային վտանգներու :

Իզմիրի ընդհանուր գործակալը արտօնուած է յանուն ընկերութեան
ապահովագրեր կնքելու և ամեն արգարացի պահանջումներուն հատու-
ցում տալու փութանակի և մեծ առատաձեռնութեամբ :

Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի եւ Ալտընի Կոնսակալութեան
Մ. Ռ. Է. Ր. Ր. Ս. Ս. Ն.

Է Բ Ս Է Ս “ EXCESS ”

ԱՆԻՒԼԵԱԿԱՆ ԱԳԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կեդրոնատեղի

311 - 322 ՎԻՆՉԸՍԹԵՐ ՀԱՌԻՋ ԼՕՆՏՕՆ

Այս Ընկերութիւնը կապահովէ Հրդեհի դէմ, Ծովային արկածներ
և Կենդանիներու կեանքը :

ԷԲՍԵՍՆ ԵՒ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ

Այս կրկին Գործակալութեանց զրաւեանակները կը գտնուին Քարա-
փին վրայ, Առեւտրական Սենեակի շէնքին մէջ թիւ 1 :

ՓՈՐԱԳՐԱՏՈՒՆ

ՏԻՐԱՆ ՇԻՐԻՆԵԱՆ

(ՀԻՄՆԵԱԼ 1900)

(Կ. Պոլիս Պապը - Ալի ճասսէսի թիւ 46)

Փորագրատանս մէջ տօսախէ (շիմշիր), կալվանօբլասթիէ և ամեն
տեսակ մետաղներու վրայ խիստ նուրբ և ճաշակատու գործեր կը փորա-
գրուին : Խնչպէս նաև քաուչուէ կնիքներ, և բժիշկներու, գայեակներու և
վաճառականաց յատուկ բլաքաներ կը պատրաստուին մասնաւոր խնամ-
քով, նաև նորաձեւ այցաքարտեր և տպագրութեանց վերաբերեալ և է
գործեր :

Գաւառներէ ըլլալից յանձնարարութիւնը փութով և խնամքով կը կա-
տարուին, փոխարժէքը կանխիկ զրկել անհրաժեշտ է :

ԱԺԱՆ, ԱՐԱԳ, ՄԱՔՈՒՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԵՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆՆԱԿ

ՊՈԼԻՏ ՄԷԼՄԷՏ ՓԱՀԱ ԽԱՆ 12

ԱՆՈՆՔ ՈՐ

Առեւտր. կամ Գրեւական ո'ւել Բանձնարարութիւն ՄԸ ՈՒՆԻՆ

ԹՈՂ ՀԱՃԻՆ ԿԱՐԴԱԼ ԱՅՍ ԵԱՆՈՒՑՈՒՄԸ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆՆԱԿԸ

1.— Եւրոպական գործարաններու Պոլսոյ ներկայացուցիչներուն հետ իր ունեցած ծանօթութեամբը կրնայ գաւառացի վաճառականներուն հայթայթել խուրավաքի, գաղթաբերքի, երկրագործական և տարածագործական մեքենաներու, ոգորիներու ամէն տեսակները:

2.— Կը հայթայթէ ամէն տեսակ սեղեկութիւններ Պոլսոյ հրապարակին վրայ ծախուած ապրանքներու գիններուն և տեսակներուն վերաբերեալ:

3.— Կ'ստանձնէ վաճառու մը տեղեկանք ամէն տեսակ բերքերու, որոնց համար ավաններ կը հայթայթէ:

4.— Դատական խնդիրներու մէջ և այլ ճիւղերուն համար կը ներկայացնէ Պոլսոյ մէջ գտնուող ձեռնհաս փաստաբաններ և կ'ստանձնէ առեւտրական գատերու հետաքննութիւնները:

5.— Ելծէ զրկուած ապրանքներու մասին անհամաձայնութիւն և առարկութիւն ծագի, կը հայթայթէ իրաւաբաններ (expert):

6.— Օսմանեան պարգևաւոր և անոնց պարգևի արժեթուղթերու թիւերը կ'ստուգէ, կտրուները կը գանձէ, և այդ արժեթուղթերու մասին տեղեկութիւններ տալով օրուան գնով գնումներ կ'ընէ:

7.— Այսպէսով գրական ամէն տեսակ ընկերութիւններու պայմաններուն և գործառնմանքի մասին տեղեկութիւններ կը հաղորդէ:

8.— Պարկեշտ և գործունեայ անձերու համար հաշուակալի, գրագրի, վաճառորդի պաշտօններ կը հայթայթէ Պոլսոյ վաճառատնացի մէջ:

ԳՐԵՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆՆԱԿԸ

1.— Կը գործադրէ դպրոցական գիտագրքերու և մանկագիրքերի անարկաներու վերաբերեալ ամէն յանձնարարութիւն:

2.— Կը հրատարակէ դպրոցական դասագրքեր:

3.— Կը մասնագործի գործընթիւն և վաճառատուններու համար տեղեկ, պաշտան, նամակագրութիւն ևն., ուղղուած ձեւերով:

4.— Կ'ընդունի Պոլսոյ մէջ հրատարակուած ամէն լիզնէ օրաթերթերու և հանդէսներու բաժանորդագրութիւն և ծանուցում:

×

Բանձնարարութեանց փոխարէն պետք է կանխիկ զրկել իսկ առեւտրական գործոց վերաբերեալ տեղեկութիւններու պատասխանն ստանալու համար պետք է զրկել 10 զըշ.ի փուլ ծախուց համար:

Առեւտրական եւ գրեւական գրասենեակի վարիչներուն նշանաբանն է՝
Ուղղամտութիւն եւ յանձնարարութեանց արագ եւ ճիշտ գործադրութիւն:
Հասցէ՝

در-مهندسه محمد باشا خاندہ نورو ١٢

Stamboul, Mehmed Pacha han N°. 12

Ա. Մուպաֆաֆեան եւ Ս. Չիօֆիքեան

Առեւտրական եւ գրեւական գրասենեակ

Կ. Պոլսոյ Մէհմեդ փաշա խան Կ. 12

GRANDS MAGASINS .

DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & C.

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԷ ՔՐԱՆՎԱՑ ԹԱՂԻ
Բ. ՔՍԷՆՕՔՈՒԼՕ ԵՒ Ը

Ցուցադրուքիւն

ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻ

ՆԱՆՍԷՆ

Գ Է Պ Ի Բ Ե Ի Ե Ռ

Թարգմ. Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

250 ԷՁ ՄԵՇԱԴԻՐ

ՆԵՐԸ, ՊԱՌԱԷԸ, ԵՐԻՑԱՍԱՐԴԸ, ՕՐԻՈՐԴԸ, ԱՄՈՒՄԱ-
ՑԱՆԸ, ԱՄՈՒՐԻՆ, ԴԱՍԱՑՈՒՆ, ԱՇԱԿԵՐՏԸ ամենքն ալ կրնան
կարգել այս խիստ շահեկան, հրահանգիչ ու հետաքրքրաշարժ հասարակ
ԳԻՆ 3 ՂՐՇ.

Գաւառներու համար՝

Թղթասան ծախսով 8 ղրշ.

Ա. Մամուլի բաժանորդներուն համար թղթ. ծախսով 6 ղրշ.

4 Ա. Ն Ի Ի Կ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՔ

Մ Ո Ղ Ի Է Ր Ի

ԹԱՐԴԱՆՆԵՑ

ՄԵՍՐՈՊ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

ԳԻՆ 30 ՂՐՈՒՇ

Կեդրոնատեղի. — ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ